

**laiškas
lietuviams**

balandis / april 1987

PRISIKĖLIMAS (eil.)	109	Leonardas Andriekus
KRIKŠČIONYBĖS KELIAS Į LIETUVĄ	111	Paulius Rabikauskas, S.J.
KAS SENAS IR KAS JAUNAS	113	MacCarthy
EILĖRAŠČIAI	114	Kazys Bradūnas
LIETUVIŠKOSIOS KATALIKYBĖS ŠAKNŲ BEIEŠKANT	117	Vytautas Bagdanavičius, M.I.C.
IŠGANINGOJI LIETUVOS ISTORIJA	120	A. Saulaitis, S.J.
GYVĄJA KRIKŠČIONIŠKA DVASIA PRIPILDYTAS GYVENIMAS	125	P. Daugintis, S.J.
MEDICINOS DAKTARĖ ĮSTOJO Į VIENUOLYNĄ	129	Juozas Prunskis
NUO LOPŠIO LIGI KARSTO	131	A. S.
KO LAUKIAME IŠ PAMOKSLININKŲ	132	Kostas Paulius
NEINU Į BAŽNYČIĄ, NES IŠ MIŠIŲ NIEKO NEGAUNU	133	Asta Kižytė
PLIUSAI IR MINUSAI BŪTI LIETUVIU SVETIMAME KRAŠTE	134	Audra Bankutė ir Jolanta Salytė
TĖVYNĖJE	135	GEDIMINAS VAKARIS
KALBA	138	JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
ĮVAIRYBĖS	140	Red.
ŠYPSULIAI	141	Red.
ATGARSIAI	142	Skaitytojai
TRUMPAI IŠ VISUR	143	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas Z. Zilevičienės išmargintų ir jos pačios nufotografuotų velykinių margučių nuotraukomis. Skyrių vinjetės ir viršelio piešinys — Rasos Sutkutės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July / August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, **Chicago, IL 60636**.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1987 / BALANDIS - APRIL / VOLUME XXXVIII, NO. 4

PRISIKĖLIMAS

LEONARDAS ANDRIEKUS

Kitiems ištarsi daug paguodos žodžių,
Parodysi regėjimuos šviesių vaizdų —
Mes, atsiklaupę tyliai pabučiuoti
Penkių žaizdų —
Laimingi būsim, jei išmokysi
Atskirt Velykų rytmetį
Nuo Didžiojo Penktadienio.
Laimingi būsim, jei galėsime
Atskirti naktį
Nuo dienos.

Tiek metų nesiskubino pražysti karklai,
Išnykti akyse mirties vaizdai,
O Tu, iš savo kapo atsikėlęs,
Kvieti vardais
Visas vėles nuo senkapių,
Visas vėles nuo žvyroduobių
Į didžiąją Velykų eiseną.
O Tu kvieti, iškėlęs baltą vėliavą,
Ir mus žygiuoti
Su verbų šakelėmis.

Kristaus prisikėlimo šventės proga visiems mūsų
skaitytojams, rėmėjams ir bendradarbiams linkime
prisikėlimo prasmingesniam krikščioniškam gyvenimui,
švenčiant šiais metais Lietuvos krikšto sukaktį.

Redakcija, administracija ir leidėjai

KRIKŠČIONYBĖS KELIAS Į LIETUVĄ

PAULIUS RABIKAUSKAS, S.J.

Jau VIII a. prieš Kristų pranašas Izajas skelbė: "Daugybė tautų ruošiasi į kelionę. Jos sako: Einam, kopkim į Viešpaties kalną, ten, kur gyvena Jokūbo Dievas. Jis mums tenurodo, kokiais keliais jį pasiekti; pas jį vedančiais takais norime eiti. Nes nuo Siono kalno Viešpats duoda nurodymus, iš Jeruzalės girdim jo žodį" (Iz 2,3). Ši pranašiška vizija nebuvo visai svetima senovės lietuviui. Ir jis, nieko nežinodamas apie Dievo pažadus savo išrinktajai tautai, iš senos tradicijos tikėjo "statų, aukštą kalną, į kurį mirusysis turi įkopti... Ant šio stataus kalno gyvena dievas, kuris sukviečia vėles..." (M. Gimbutienė, **Baltai priešistoriniais laikais**, Vilnius 1985, 177). Jei Dievas kviečia pas save mirusiuosius, jis rūpinasi ir gyvaisiais. Ten ant kalno jis nurodo, kokių kelių žmogus turi eiti, kad galėtų gyventi.

Atėjus Viešpaties planuose "laiko pilnybei", Kristaus skelbtoji Geroji naujiena priartėjo ir prie baltų genčių apgyvento Baltijos jūros pakraščio. Rinktiniai evangelijos skelbėjai, misionieriai, bandė įžengti į pagonių baltų valdas X a. pabaigoje, tuojau pat po lenkų ir rusų tautų krikščionybėn atsigręžimo, bet jų žygiai baigėsi kankinių mirtimi: Pragos vyskupas Adalbertas (Vaitiekus) buvo nužudytas 997 m. Prūsų žemėje, arkivyskupas Brunonas (Bonifacas) iš Querfurto su keliolika draugų mirė 1009 m. kiek toliau į rytus, pakeliui į jotvingių žemę. Dar turėjo praeiti beveik keturi šimtmečiai, kol vieniša likusioji Europoje pagonybės sala, Lietuva, galėjo galutinai vadintis krikščioniška.

Kodėl toks uždelsimas? Ne dėl to, kad Europos krikščionys būtų Lietuvą pamiršę ar ją palikę savo likimui. Daug kartų iš įvairių pusių stengtasi ir vėliau nešti baltų gentims Kristaus evangeliją. Vokiečių kilmės misionieriai vienuoliai porą dešimtmečių prieš XIII a. pradžią, kildami Dauguvos upe aukštyn, įsteigė ir įtvirtino livių ir lat-

vių tarpe krikščionybės branduolį, kuris išsivystęs paplito po visą Dauguvos žemumą. Panašiai nuo pat pirmųjų to paties XIII a. metų buvo veikama ir Prūsijoje, pradedant Kulmo žeme. Taiki misijinė veikla, remiama "kvietimu į surengtą puotą" (**invitati, ut venirent** — Lk 14,17), ir pas livius-latvius, ir pas prūsus susidurdavo su vietinių ir iš toliau atvykstančių pagonių užpuolimais. Savo ir naujų krikščionių apsaugai misionieriai buvo verčiami kviestis į talką anuomet krikščionių visuomenėje daug reiškiančius riterius. Pradžioje šauktasi pagalbos atskirais atvejais, bet tuojau pereita prie pastovios santvarkos: įsteigtos riterių bendruomenės (kalavijuočiai, Dobrynės ordinas), panašios į anais laikais klestinčias riterių vienuolijas. O kai ir to nepakako, buvo atkvieistas Vokiečių ordinas. Tuomet švelnų pamokslininko balsą ėmė stelbti ginklų žvangesys; vietoje "pakvieskite" (**invitate**) įsigalėjo "priverskite ateiti" (**compellite intrare**); evangelizaciją pakeitė debeliacija (**debellatio**) — jėga įveikimas.

Lietuviai, užimdami centrinę baltų apgyventosios teritorijos dalį, tuo metu dar stebėjo, kas vyksta jų šiaurinėje ir vakarinėje kaimynystėje, ir ne kartą ėjo į pagalbą jėgai jėga bandančioms atsispirti broliškoms gentims. Latvių ir prūsų išgyvenami laisvei pavojai stiprino lietuvių vidaus vienybę, o iš rytų ūmai iškilusi mongolų grėsmė vertė juos telktis apie vieną, priešams pajėgų atsispirti vadą. Taip formavosi Lietuvos valstybė — nauja politinė ir karinė jėga, savojo krašto ir žmonių laisvės saugotoja. Nenugalima kliūtis pastojo kelių jėga plečiamai krikščionybei: prieš ryžtą pirma jėga pajungti ir po to krikštyti, stoji kitas, lygiai tvirtas ryžtas jėga ginti savo laisvę ir nepriklausomumą. Tai aiškiai nurodė žemaičių atstovai Konstancos visuotiniame susirinkime: "Malonėkite mus išgirsti: esame žmonės o ne kokie gyvuliai, kuriuos būtų galima dovanoti, parduoti ir

pirkti; esame Dievo tvariniai, sukurti pagal Jo paveikslą, skirti būti laisvais Dievo vaikais. Kristaus tikėjimu atsinaujinę ir atgimę, norime ir mes ta laisve naudotis ir džiaugtis, kaip ja naudojasi visi kiti krikščionys". Ir priduria: "Nuoširdžiai trokšdami tapti krikščionimis, norime atsidaavę ištikimai tarnauti pirmiausia Dievui, po to tam, ką mes patys pasirinksim (*cui nobis placuerit*)" ("Proposicio Samogitarum", žr. Codex Mednicensis, I. Roma 1984, 11-12).

XIII a. viduryje jau atrodė, jog nelaukta išmuš valanda Lietuvai tapti krikščioniška. Valstybinės konsolidacijos vyksme kai kurie nepatenkinti krašto vienytojo Mindaugo politika išdrįso ieškoti pagalbos pas Rygos arkivyskupą, o Mindaugo brolėnas Tautvilas, Polocko kunigaikštis ir pretendentas į Lietuvos valdovus, 1250 m. Rygoje priėmė lotynų krikštą. Didžiajam kunigaikščiui Mindaugui tuomet nieko kito neliko, kaip panašiai patraukti savo pusėn Livonijos ordiną, dažną arkivyskupo varžovą. Už tai Mindaugas turėjo pažadėti pats su šeima apsikrikštyti ir visą lietuvių tautą atvesti į krikščionybę. Taip Mindaugas, jo šeima ir tiksliai nežinomas skaičius jo dvariškių bei valdinių 1251 m. priėmė krikštą. Apie tai sužinojęs popiežius ne tiktai palankiai sutiko Lietuvos valdovo gestą, bet ir jam suteikė karaliaus titulą bei karūną (karūnacijos išskilmės įvyko 1253 m.), leido įsteigti tiesiog Apaštališkam Sostui priklausančią Lietuvos vyskupiją ir jai paskirti Vokiečių ordino kunigą Kristijoną pirmuoju vyskupu. Mindaugas rimtai rūpinosi krikščionybės Lietuvoje plėtimu: Vilniuje pastatė mūrinę katedros bažnyčią (apie ją liudija naujesieji dabartinės Vilniaus katedros požemiuose atlikti archeologiniai tyrimai).

Krikščionybė Lietuvoje buvo įdiegta, buvo pasirūpinta ir jos vystymosi galimybe. Bet ją atnešęs Vokiečių ordinas reikalavo sau teisių ir nuosavybių. Kilo pasipriešinimo banga. Vidaus priešai ir sosto varžovai 1263 m. nužudė karalių Mindaugą ir du jo sūnus, būsimus įpėdinius; vyskupas Kristijonas jau anksčiau buvo pasitraukęs į Vokietiją; Vilniaus katedra netrukus buvo nu-

griauta ir ant jos griuvėsių pastatytas pagonių apeigoms aukuras ir deginta šventa ugnis. Lietuva paskutiniame XIII a. ketvirtyje ir beveik visą XIV a. buvo žinoma ir visų laikoma pagoniška valstybe. Tiesa, joje tuo laiku gyvendavo ir krikščionių: atvykstančių pirklių, kovose paimtų karo belaisvių, juos aptarnaujančių ir net valdovo kanceliarijoje dirbančių kunigų bei vienuolių, o rytinės didžiosios kunigaikštystės sričių gyventojai išpažino rytų apeigų pravoslavų tikėjimą, bet kraštą valdantieji bei jų valdiniai lietuviai liko pagonys. Vokiečių ordino nirštingi puolimai ir nuolatiniai lietuvių žemių niokojimai buvo pagrindinė kliūtis, kodėl Lietuva taip ilgai delsė tapti krikščioniška.

Devintajame XIV amžiaus dešimtmetyje pagaliau įvyko seniai pribrendęs persilaužimas. Ir šį kartą vidaus kovos dėl valdžios paspartino krikšto priėmimą. Bet ir kryžiuočių nuožmus įžulumas — jie prasišverbdavo net iki krašto sostinės — vertė skubiai ieškotis kitų pagalbos. Pagaliau dinastiniai sunkumai kaimyninėje Lenkijoje atvėrė duris į Lietuvos suartėjimą su šia, jau beveik nuo 400 metų katalikiška valstybe.

1386 m. vasario-kovo mėn. įvykiai Krokuvoje keliems šimtmečiams nulėmė Lietuvos ir Lenkijos ateitį. Lietuvos didysis kunigaikštis Jogaila su dar nekrikštytais savo broliais ten priėmė krikštą, jis ten vedė Lenkijos karalienę Jadvygą ir pats buvo vainikuotas Lenkijos karalium. Sekančių metų pirmoje pusėje jau katalikas Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius sugrįžo į Lietuvą, sostinėje Vilniuje įvykdė lietuvių krikštą, aprūpino senosios vietoje pastatytą naują vyskupo katedrą, paskyrė būsimai Vilniaus vyskupijai lietuviškai mokantį vyskupą Andrių, suteikė privilegijų Lietuvos bajorams ir naujakrikštams. 1387 metai yra Lietuvos valstybės krikščioniškąja tapimo metai.

Lotyniškoji krikščionybė šį kartą Lietuvą pasiekė, padedant lenkams misionieriams. Bet reikšminga aplinkybė, kad iškilmingą Lietuvai valandą Vilniuje nebuvo nei

Lenkijos karalienės Jadvygos, nei to krašto svarbiausių Bažnyčios dignitarių, rodo, jog Lietuvos atsakingi vadovai norėjo veikti savarankiškai, nuo nieko juridiškai nepriklausomi, nusilenkdami tikrai Kristaus vietininkui popiežiui. Tai patvirtina ir Vilniaus vyskupijos įsteigimo dokumentai, kuriuose nėra neužsimenama apie kokį nors priklausomumą Gniezno metropolijai.

Vakarinė Lietuvos dalis, Žemaitija, tuomet buvo kryžiuočių įtakoje ir atskirais laikotarpiais jų tiesioginėje valdžioje. Todėl į šią sritį krikščionybė buvo įvesta ketvirčių amžiaus vėliau, 1413 ir 1417 metais. Ir čia patys Lietuvos valdovai, o ne Bažnyčios atstovai, atvykę į Žemaitijos gilumą, oficialiai pradėjo to krašto žmonių krikštijimą. Ir čia buvo įsteigta Medininkų (*Mednicen(sis)*), vėliau vadinama *Samogitien(sis)* arba *Santogitiae*) vyskupija, pasirūpinta parapijomis, jų išlaikymu. Kadangi tiek Žemaitijos, tiek Aukštaitijos (Vilniaus vyskupijos) gyventojų dauguma kalbėjo lietuviškai, ilgą laiką trūko kunigų, kurie galėtų su jais be didelio vargo susikalbėti. Nesant Lietuvoje aukštesniųjų mokyklų, buvo sunku čia pat vietoje paruošti pakankamą lietuvių kunigų skaičių. Todėl krikščionybės plitimas ir jos įsisąmoninimas iš pradžių vyko gana pamažu. Padėtis pagerėjo XVI a. gale ir XVII a. pradžioje, kai jėzuitų Lietuvoje įsteigtos kolegijos ir jų vadovaujamas Vilniaus universitetas ėmė ruošti ir lavinti vis didesnę skaičių lietuvių kunigų ir susipratusių katalikų pasauliečių.

Krikščionybė vingiuotais ir kliūčių pilnais keliais palyginti gana vėlai pasiekė Lietuvą, ji gana palengva joje leido šaknis, bet sykį įsišaknijusi ji tapo neatskiriama tautinės kultūros ir gyvenimo dalimi. Tapę katalikais, lietuviai liko savo tikėjimui ištikimi, jį išsaugojo per protestantizmo sukeltas audras, jį gynė, net kraują liedami, nuo carinių priespaudų ir pravoslavizmo kėslių, jį neša tvirtą, netgi nuskaidrintą per šių dienų nužmoginančios ir nudvasinančios priespaudos pavojus. Ir Lietuvai galioja žymaus prancūzo istoriko Jono Delumeau, giliai žvelgiančio į visą krikščionijos istori-

ją, konstantavimas: "Krikščionybė ir krikščionija turi ką parodyti, nežiūrint visų dvi-prasmiškumų, nežiūrint vienokių ar kitokių kompromituojančių įvykių, nežiūrint aki-vaizdžių nukrypimų nuo evangelijos; ji gali didžiulis įspūdingais pozityviais rezultatais, kurių mes visi, krikščionys ir netikintieji, esame paveldėtojai. Prisiminkim tikrai visus tuos pasiektus laimėjimus dvasinio ir pasaulinio meno srityje!" (J. Delumeau, "Christenheit und Christianisierung": Theologie der Gegenwart, 28 [1985] 175). Prisiminkim taip pat, kiek kilnių ir didžiųjų vyrų bei moterų ji išugdė ir tebeugdo mūsų Tėvynėje?

Šis straipsnis bus įdėtas į netrukus pasirodysiantį VIII "Kronikos" tomą, dedikuotą Lietuvos krikščionybės sukakčiai paminėti. Taip pat jo vertimas bus įdėtas ir į kitomis kalbomis leidžiamus "Kronikos" tomus.

KAS SENAS IR KAS JAUNAS

Generolas MAC CARTHY

"Jaunystė nėra tik vienas gyvenimo laikotarpis. Ji yra dvasios nuotaika. Jaunystė — tai dvasios padaras, tai vaizduotės kokybė, jausmo stiprumas, kai drąsa įveikia baidumą, kai mėgstami nuotykių, rizikos — tai ne skendėjimas patogumuose.

Pasenstame ne išgyvenę tam tikrą metų skaičių, bet dezertyruodami nuo savo idealo. Metai suraukšlėja odą, o sielą suraukšlėja atsisakymas savo idealų.

Susirūpinimai, baimės, beviltiškumai — jie lenkia mus prie žemės ir dar prieš mirtį verčia pavirsti dulkėmis.

Jaunas yra tas, kas stebisi, žavisi, kas drąsiai stoja prieš įvykius ir džiaugiasi gyvenimo žaismu.

Jaunas būsi tol, kol pasiliksi imlus viskam, kas gražu, gera ir didinga; kol jautriai atsiliesi į žmogaus, gamtos ir begalybės prabilimus į tave.

Jei kurią dieną tavo širdį sugiltų pesimizmas ir imtų grąžyti cinizmas — tepasi-gaili Dievas tavo pasenusios sielos!"

ŠEŠIOS KRIKŠTO ANTIFONOS

Kazys Bradūnas

ANTIFONA I

*Nei kunigas, nei žynys nesu, Viešpatie,
O semiu krikšto vandenį giesmei.*

*Mėnulis ir saulė tebūna
Krikšto tėvai mano žodžiams.*

*Prie šaltinių ir upių šventųjų
Jie stovi baltais drabužėliais.*

*Kas paims iš sausos ašaruvės
Žodžiams ašarų druską?*

*Kas palygins jiems ant galvelės
Pirmųjų ramunių vainiką?*

*Prie šaltinių ir upių šventųjų
Jie laukia baltais drabužėliais.*

ANTIFONA II

*Tarp Vilniaus miesto ir Karaliaučiaus
Keleliai brukavoti.*

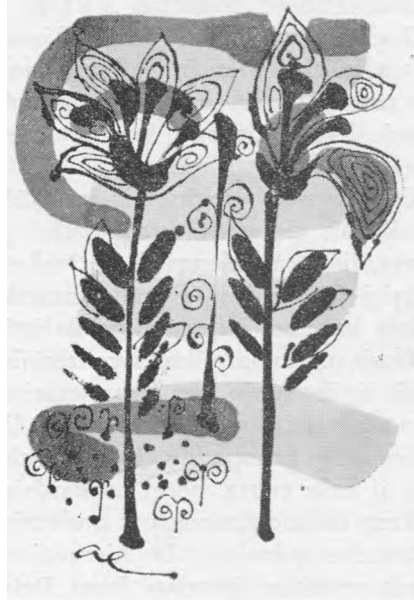
*Tarpu Vilnelės ir tarpu marių
Knygų lapai pakloti.*

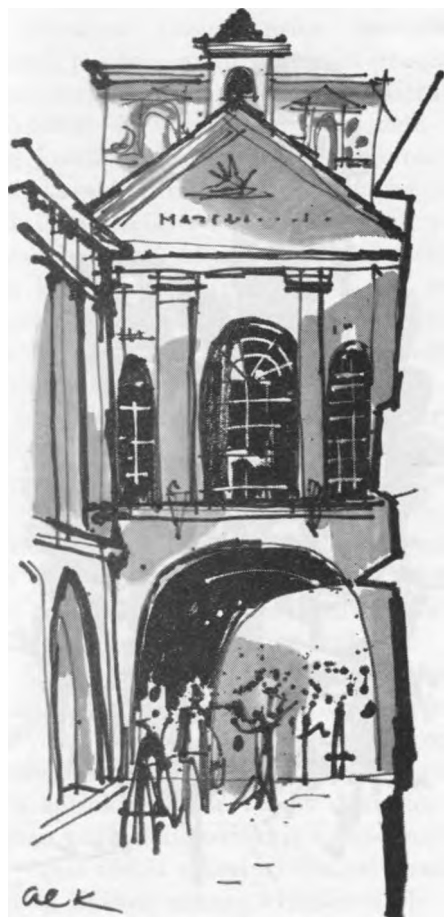
*Ant vieno lapo angelas gieda,
Antram jauteliai baubia.*

*Prie vieno lango sėdi karalius,
Prie antro — kunigaikštis.*

*O prie šio trečio mano mergelė
Rankoj bijūną laiko.*

*Bijūną laiko, žiedą kvėpina,
Knygų knygelę skaito.*

ANTIFONA III

*Pro Aušros Vartus ir per Šiluvą
Praėjau nusiėmęs kepurę.*

*O prie Oršos ir prie Salaspilio
Užsidėjau blizganti šalmaq.*

*Nusivaikščiojau, nusiklajojau —
Kur dabar galvą priglauti?*

*Tai sustodamas ir atsiklaupdamas
Prašau žemės, dangaus ir Dievulio*

*Paklot patalą pilkojo grumsto
Trumpam vyturelio miegui —*

*Ten, kitame pasauly,
Noriu anksti atsikelti.*

ANTIFONA IV

*Nuo maro, bado, ugnies ir karo
Neišgelbėjai, Viešpatie.*

*Nuo namų padalinimo
Neišgelbėjai.*

*Nuo baudžiavos jungo
Neišgelbėjai.*

*O “Tėve mūsų” gimtąja kalba
Išgelbėjom, V iešpatie.*

*Ir Aušros Vartus Vilniaus sienoje
Išgelbėjom.*

*Sandoros skrynią Šiluvoje
Išgelbėjom.*

Išgelbėk mus, Viešpatie.

ANTIFONA V

*Ant karalių ir imperatorių kelio
Užstoki mus.*

*Po sukilėlių kartuvėm
Apverki mus.*

*Nuo Kražių kruvino grindinio
Pakeiki mus.*

*Iš peršautos lietuviškos maldaknygės
Melskis už mus.*

*Į Kryžių Kalną
Palydėk mus.*

*Mindaugo katedros pogrindy
Prisaikdink mus.*

ANTIFONA VI

*Ir atėjau prie šaltinio
Be kepurės, be kepurėlės.*

*Ir suburkavo vanduo,
Tartum būtų balandis:*

*Kur tavo krikšto drabužis,
Drobės marškinėliai?*

*Šimtai metų praėjo,
Nė vienas nesustojo.*

*Ten mano krikšto drabužis,
Visų marškinėliai. . .*

*Ir lenkiuos į šaltinį
Be kepurės, be kepurėlės.*

(Iš leidžiamos naujos knygos “Krikšto vanduo
Joninių naktį”. Leidžia Ateities literatūros fondas).

LIETUVIŠKOSIOS KATALIKYBĖS ŠAKNŲ BEIEŠKANT

VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS, M.I.C.

1. LIETUVIŠKOSIOS KRIKŠČIONYBĖS KLAUSIMAS

Svarstant lietuviškosios krikščionybės pobūdį jos 600 metų sukakties proga, verta pasvarstyti, kas iš tikrųjų yra lietuviškoji krikščionybė: kokia buvo ano meto pasaulinė krikščionybė, kurią lietuvių tauta priėmė, kaip lietuviškoji krikščionybė reiškėsi ir kaip nesireiškė. Pas mus lig šiol yra priimta tik viena schema svarstyti lietuviškosios krikščionybės pradžią — tai visų jos negerovių sumetimas lenkiškajai krikščionybei, kuri buvo pirmasis betarpis laidininkas mums perduoti krikščionybę. Tačiau tai nėra pakankama, norint suprasti lietuviškąją krikščionybę. Visų pirma ta krikščionybė, kuri buvo duota lietuvių tautai, nebuvo lenkų tautos kūrinys. Ir antra, šia schema svarstant lietuviškąją krikščionybę, paprastai viskas yra suvedama į plus ir minus kategorijas: visa, kas gera, yra lietuvių tautoje, o visa, kas bloga, priklauso lenkams.

Šitoks lietuviškosios krikščionybės nagrinėjimas praleidžia iš akių daugelį kitų aplinkybių, kurios turi lemiančios reikšmės lietuviškosios krikščionybės formavimuisi. Šios aplinkybės yra vertos dėmesio, norint geriau pažinti lietuviškąją krikščionybę. Visų pirma reikia atkreipti dėmesį į renesanso sąjūdį, iškilusį vakarų krikščionijoje 15-ame šimtmetyje, kuris yra užmetęs savo skraistę krikščioniškai galvosena ir krikščioniškam gyvenimui. Šalia jo ir ryšium su juo prasidėjusi barokinė kultūra pasidarė ne vien išorinis krikščionybės drabužis. Šis drabužis ligi šiai dienai yra išlikęs gyvas liudininkas Vilniaus architektūroje. Jis kartu liudija ir savitą krikščionybę. Dėl to negalima sakyti, kad lietuvių tauta yra priėmusi viduramžinę krikščionybę. Ji yra priėmusi barokinę krikščionybę su jos gerumais ir blogumais.

Nereikia užmiršti, kad krikščionybė Lietuvoje buvo ugdoma ir platinama tais laikais, kada ji turėjo pergyventi vieną di-

džiausių krizių savo istorijoje. Protestantų atskilimas nuo Bažnyčios vienybės vertė Katalikų Bažnyčią ginti senąsias vertybes. Tai ypač buvo ryšku visuotiniame Tridento susirinkime. Dėl to į tą katalikybės formą, kuri buvo pateikta lietuviškajai visuomenei, tenka žiūrėti, kaip į tridentinės katalikybės platinimą Lietuvoje.

Ryšium ar be ryšio su renesanso kultūra, Vakarų tautose atsirado kraštutinių mistinių sąjūdžių, kurie skatino tikinčiuosius atsidėti religiniam mąstymui, einančiam ligi ekstazės. Tai buvo jansenistinis ir kvietistinis sąjūdis. Šis sąjūdis pasisakė už griežtą nusiğrežimą nuo pasaulio ir atsidedimą per toli einančiam asketizmui. Tos religinės srovės, nors ir netiesioginiu būdu, taip pat yra pasiekusios lietuviškąją krikščionybę.

Yra dar vienas bruožas naujųjų amžių krikščionijoje, kurį galima laikyti atsakingu už atkreipimą dėmesio į krikščioniškos individualios kultūros ugdymą. Tai buvo nominalistinė filosofija. Jos siūloma žmogaus samprata buvo giliai suskilusi. Žmogaus religinis gyvenimas buvo greičiau Dievo suteikta dovana, o ne paties žmogaus reikalas. Už tikintį žmogų mąsto ir sprendžia Dievas, o ne jis pats. Ši galvosena, prasidėjusi viduramžių pabaigoje, pasidarė labai gyva krikščioniškuose religiniuose sluoksniuose. Ji sudarė filosofinį pagrindą nesiskaityti su individualiais žmogaus priėjimais prie religinio gyvenimo.

Turint prieš akis čia suminėtas religines ir kultūrines aplinkybes, reikia pripažinti, kad į Lietuvą atėjusi krikščionybė turėjo ją siaurinančių bruožų. Tai nebuvo viduramžių krikščionybė. Viduramžinė krikščionybė, nors turėjo savo trūkumų ir iškrypimų, prieš kuriuos išėjo protestantizmas, bet viduramžių krikščionis buvo mažiau suskilęs negu naujųjų amžių krikščionis. Kasdieniškumo trūkumas, galima sakyti, yra pagrindinis barokinės krikščionybės bruožas.

Tai yra faktai ir aplinkybės, į kuriuos

Z. Žilevičienės nuotrauka.

tenka atkreipti dėmesį, norint suprasti ir teisingai vertinti lietuvišką kriekščionybę. Šių svarstymų uždavinys yra kaip tik sustoti prie šių klausimų atskirai.

2. RENESANSO KRIEKŠČIONYBĖ

Lietuvos kriekščionybės negalima imti nepriklausomai nuo to laikotarpio dvasios, kai ji Lietuvoje pasidarė visuomenine realybe. O tuo metu vakarų kriekščionija buvo nepaprastai gyvai persiėmusi renesanso idėjomis. Renesansas buvo didelio polėkio sąjūdis. Dažnai jis ėjo prieš kriekščioniškas tradicijas, bet savo esme jis greičiausiai yra neišmanomas kitur, kaip tik kriekščioniškoje visuomenėje.

Galbūt reikšmingiausias renesanso bruožas yra atsikreipimas į žmogų. Dėl to jis dažnai vadinamas humanizmu. Tačiau atsikreipimas į žmogų atidengė ir tai, kad jis yra klystantis ir dūžtantis. Dėl to kartu su renesansu ėjo nuotykių dvasia, rizikos dva-

šia ir laisvės sąmonė bei tolerancijos idėjos. Vis dėlto tai yra didelio žmogaus sąjūdis. Vienas renesanso tyrinėtojas šiame sąjūdyje sutalpina tokius skirtingus žmones, kaip Machiavelis ir šv. Tomas Morus (Giorgio de Santillana, "The Age of Adventure, the Renaissance Philosophy", Mentor Book, 1956, New York, 11 psl.).

Apie Jogailos sąryšį su renesanso idėjomis esu rašęs "Tėvynės sarge" 1986 m., 2-3 nr., straipsnyje "Renesanso idėjų poveikis Lietuvos visuomeniniam gyvenimui penkioliktojo šimtmečio pabaigoje".

Pasak Santillana, renesansas "išugdė tiek daug renesansų šiaurinėje Europoje, kiek yra viduramžio šimtmečių, pradedant Karoliu Didžiuoju" (21 psl.). Mes šioje apžvalgoje susilaikome nuo renesanso pasireiškimo tikslųjų mokslų srityje ir norime domėtis tik tuo vaidmeniu, kurį jis vaidino religinėje ir filosofinėje srityje, ir tai daugiau neigiamu požiūriu.

Dėl renesansiškos galvosenos į būti pradėta žiūrėti, kaip į abstraktų žodį, o ne kaip į tikrovę. Vietoj būties atsirado egzistencija. Žinoma, į dėmesį konkrečia žmogaus egzistencija netenka žiūrėti, kaip į nekrikščionišką dalyką. "Stengdamiesi būti angelais, daugumas pasidaro žvėrimis" (Piet Fransen, "Intelligent Theology", vol. 3., 107 psl.). Galbūt humanizmas kilo dėl per didelio krikščioniško tikėjimo suplakimo su asketizmu. P. Fransen, S.J., sako, jog atrodo, kad per dideliame apsimarinimo vertinime glūdi nepasitikėjimas normaliomis žmogaus vertybėmis" (109 psl.).

Tačiau renesanso dėmesys žmogui su savim nešė iškreiptą Dievo sampratą. Renesansinio žmogaus santykį su Dievu yra išreiškęs Paracelsus šiais žodžiais: "Aš esu priklausomas nuo Dievo jo raštinėje, bet Dievas yra priklausomas nuo manęs mano raštinėje" (Santillana, 194 psl.). Paracelsus yra šveicaro daktaro Pilypo Baumasto (gyv. 1493-1541) slapyvardis. Poetas Angelus Silesius renesansinio žmogaus santykį su Dievu taip pat panašiai aptarė: "Aš žinau, kad be manęs Dievas negalėtų išsilaikyti nė minutės. Tačiau jeigu aš pavirščiau nieku, jis mano neviltyje man suteiks dvasią" (Santilla, 194 psl.).

Apie renesanso laikotarpio žmogaus Dievo sampratą galima pasakyti tai, kad ji neteko savo absoliutinio, pasaulį ir žmogų kuriančio pobūdžio. Dėl to tiek žmogaus, tiek Dievo klausimas pasidarė problematiškas. Dėl to ir krikščionybė, kuri tuo laikotarpiu atėjo į Lietuvą, tiesa, buvo pilna krikščionybė, tačiau ji neturėjo tokios tvirtos Dievo sampratos, kuri buvo anksčiau išugdyta Vakarų krikščionybėje. Kad lietuvių tautoje Dievo samprata buvo užkrėsta renesanso abejonių, liudija Adomas Mickevičius. Tiesa, jis rašė jau devynioliktojo šimtmečio pradžioje, ir mes neturime pagrindo manyti, kad jo pavaizduota Dievo samprata yra buvus žinoma nuo lietuviškos krikščionybės pradžios. Galbūt ji yra atėjusi vėliau. Tačiau ji yra būdingai renesansinė.

Adomas Mickevičius savo "Vėlinėse" leidžia Konrado dvasiai diskutuoti su Die-

vu. Apsiginklavęs meilės galia ir gavęs ją iš gimimo, Konradas Dievui sako:

"Iš kur ir tu esi ją gavęs,
nes nieko neradai, kai kurti atėjai".

Toliau Konradas save gretina su Dievu, sakydamas:

"Ir vien tik žmonės nuodėmingi,
nors ir akli, bet nemirtingi,
nenori mums abiem tarnauti vis, deja,
ir man, ir tau.

Todėl ieškot kelių į žmogų suskatau.
Čia danguje
galingas esu aš iš niekieno malonės,
bet noriu viešpataut ir širdyse žmonių".

("Vėlinės", Justino Marcinkevičiaus vertimas, Vilnius, 1958 m., 179-180 psl.).

Lietuvių tauta priėmė krikščionybę tada, kai ten Dievo sąvoka buvo susilpninta ir aptemdyta renesanso kultūros. Viena iš renesanso sužadintų apraiškų religiniame gyvenime buvo atsiradimas "mistinės nakties", mąstant apie religines tiesas. Šio šūkio kūrėjas buvo kard. Nicolas, kuris raštuose yra žinomas Cusanus vardu.

3. BAROKINĖ KULTŪRA

Bruožas, kuriuo Vilnius skiriasi nuo daugelio kitų miestų, yra jo barokinės bažnyčios. Kadangi kitokios architektūros jame beveik nėra, tai barokas sudaro Vilniui jo charakterį. Tam yra aiškus istorinis pagrindas, nes 16-17 šimtmečiai, kai čia pasireiškė intensyvus krikščioniškas gyvenimas, kaip tik buvo barokinės architektūros žydėjimo laikai.

Šiandien jau yra įprasta kalbėti ne vien apie barokinę architektūrą, bet ir apie barokinę kultūrą ir apie barokinę krikščionybę. Ypač yra pagrindo kalbėti apie barokinę krikščionybę, turint prieš akis lietuvišką krikščionybę. Mat lietuvių tautoje nėra pasireiškusi tikslia prasme viduramžinė krikščionybė, bet yra pasireiškusi tokia krikščionybė, kuri buvo suformuota Tridento bažnytinio susirinkimo, ir jai čia atstovavo bažnyčių statytojai — barokiniai menininkai.

Tad pažvelkime, kas yra ta barokinė dvasia, kuri reiškiasi lietuviškoje kultūroje ir krikščionybėje. Bendrą barokiškos kultū-

ros aptarimą yra davęs suomiškos kilmės rusų kultūros filosofas Pitirim Sorokin. Pasak jo, bruožas, kuriuo barokas skiriasi nuo viduramžinės kultūros, yra tas, kad "rimties dvasia ir nesukrėstas tikėjimas bei giedra yra iš jo išnykę" ("Social and Cultural Dynamics", 1957, 131 psl.).

Toliau Sorokin gretina barokinį meną su viduramžiniu, kurį jis vadina idealistiniu. "Idealistinis menas yra giedras ir ramus. Septynioliktojo šimtmečio religinis menas yra persotytas beveik patalogišku, tam tikra prasme sadistišku ir gąsdinančiu jausmingumu bei patosu" (131 psl.). Paskui jis atkreipia dėmesį į tai, kad tuo laikotarpiu šventųjų ir kankinių vaizdavimas pasidarė perkrautas vaizdinio pasibaisėjimo. Šio laikotarpio religiniame mene nebeliko vidinės rimties. Pati mirtis čia pasidarė vizualine realybe. Atsirado kaukolių ir skeletų vaizdavimas (131 psl.).

Renesanso įtakoje ir mirtis apsiliko jausmiškai priimtinais drabužiais. "Popiežius Klemensas IX savo melodramoje mirtį vadina saldžiuoju žavesio šaltiniu". Taip rašo didžiojo baroko skulptoriaus Bemini analizuotojas Maurizio Fagiolo ("Bemini", De Luca-Scala, Roma, 1981, 76 psl.).

Pats baroko kūrėjas Bemini savo skulptūrose mirtį vaizduoja judriu berniuku. Bernini yra davęs pradžią visai naujam antkapio tipui, kurio pavyzdžiu yra Urbono VIII antkapis Šv. Petro bazilikoje Romoje.

Pasak Sorokin, vaizdavimo formos šiuo laikotarpiu pasidarė labiau tapybiškos ir mažiau linijinės; labiau dinaminės ir mažiau statinės; labiau alegorinės ir mažiau simbolinės (131 psl.). Išrasta perspektyvos technika sudarė menininkui galimybę suteikti realybės pobūdį nerealiems dalykams. Taip atsirado vizualinės apgaulės galimybė. Idėja persunktas viduramžinis menas buvo pakeistas vizualine alegorija (132 psl.).

Barokinis menas išvirto teatrinio menu (132 psl.). Su tuo sutinka ir Maurizio Fagiolo. Vaizduojamasis menas pasidarė scenos dalyku. Nepaprastas dėmesys perspektyvai sugebėjo kurti daugelį erdvių, kurios vedė paskui save žiūrovo dėmesį ir panėrė

į tapsmą net ir tai, kas buvo pastovu. Buvo norėta pasakyti, kad daiktai pasirodo ir išnyksta. Tai reiškėsi ir bažnytiniame gyvenime. Tikėjimo platinimo įstaiga (De propaganda fide) rūpinosi inscenizuoti šventes. Pasak Fagiolo, Svenč. Sakramento garbinimas įgavo teatrinį formą. Tais laikais buvo įvesta keturiasdešimt valandų Švenč. Sakramento adoracija. Taip pat procesijos su Švenč. Sakramentu įgavo barokinio teatriškumo pobūdį (56 psl.).

Devintinių procesijos lietuvių bažnytiniame gyvenime yra ryškus barokinės dvasios liudijimas. Daugybė altorių, išdėstytų įvairiuose aukštuose Šv. Jono bažnyčioje Vilniuje, yra dėmesio perspektyvai padarinys. Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje yra aukšto lygio teatrinio baroko pavyzdys: su savo 2000 nepasikartojančių personažų, įjungtų į skirtingas temas, yra toks meniškasis paminklas, kuris savo verte išėina anapus vien lietuvių tautos ribų. Taip sako A. Spelskis, puikaus šios bažnyčios albumo autorius ("Po baroko skliautais", Vilnius, 1967 m., 18 psl.).

(Bus daugiau)

IŠGANINGOJI LIETUVOS ISTORIJA?

A. SAULAITIS, S.J.

Kitataučiai visai neabejoja tautybės ir katalikybės kone sutapimu lenkų tautoje, kuri tokiai pasaulėžiūrai ir veiklai maždaug 300-400 metų daugiau patyrusi negu lietuviai. Tautybės ir tikybės ryšį matome Lietuvos gyvenime ir išeivijos keliuose — mūsų parapijose, spaudoje, draugijose: tautybė ir krikščionybė mums artimi, suderinami pasauliai kasdieniame gyvenime ir mūsų išpažįstamoje ideologijoje. Būdami Vakarų krikščionybės vaikai, rungiamės su graikiškosios filosofijos paveldu, kuris atskiria medžiagą ir dvasią. Kitose pasaulinėse tikybose ir primityviose kultūrose religija apima

savaime visas žmogaus ir žmonių gyvenimo sritis.

Istoriją, kaip Dievo veikimo plotmę, labai gerai supranta Izraelio tauta Senajame Įstatyme, savojoje istorijoje nuo patriarchų ir pranašų per teisėjų bei karalių laikus, tremtį ir šventyklos atstatymą įžiūrėdama Viešpaties kelius. Labai aiškiu pavyzdžiu galima paminėti tremties pergyvenimą, kai išvežtiesiems izraelitams paaiškėjo, jog jų Dievas yra kartu visų tautų Dievas ir kad kitose tautose taip pat yra daug nuosirdžiai Dievo ieškančių žmonių.

Panašiai savo bendruomeninę istoriją teologiškai supranta Bažnyčia, tikinčiųjų bendruomenė Naujajame Testamente. Pavyzdžiui, Petras buvo taip sujaudintas atėjusių krikšto prašyti pagonių, kad priėmė naujosios Kristų tikinčios bendruomenės uždavinį eiti ir pas kitataučius. Ta pati Apaštalų darbų knyga vaizdžiai atpasakoja, kaip prie tos pačios išvados priėjo Paulius.

Visuotinė Bažnyčia savo praeitį, būklę ir uždavinius svarsto nuolatos, o ypač oficialiuose visuotiniuose suvažiavimuose, pvz., Vatikano II susirinkime, pasauliniuose ir vyskupijų sinoduose, vyskupų konferencijose, pasauliečių sąskrydžiuose. Savąją istoriją svarsto ir vienuolijos, tiriančios savo šaknis kūrėjų įkvėpime ir stengdamosios ta dvasia bei vienuolijai suteiktomis ypatingomis dovanomis (charizmomis) šiandieną gyventi, sąlygoms nuo įsteigėjų laikų pasikeitus.

Lietuvių tautos, lietuvių krikščioniškosios bendruomenės istoriją, simbolizuotą Lietuvos geografine ir kultūrine padėtimi tarp Vakarų ir Rytų, svarstė asmenys, kuriuos rišame su 1987 metams Lietuvos vyskupų konferencijos paskelbta tema — Gyvosios krikščioniškosios dvasios sąjūdžio mintimi. Žinodami apie Bažnytinės unijos sutarties pastangas Lietuvos Brastoje 1596 m., jautė, kad vienas lietuvių krikščioniškų uždavinių yra savo mąstysena suartinti ar interpretuoti Rytų ir Vakarų pasaulėžiūros sąlytį.

Nors mūsų mąstytojai ir bendruomenės, atrodo, neskiria daug pastangų plačiai mū-

sų istoriją krikščioniškai suprasti, įvairiais būdais mūsų tarpe atsiranda nuotaikos, išvestos iš praeities įvykių, liečiančios mūsų religinį gyvenimą: dorą, atvirumą, dvasinį jautrumą, apaštalavimą. Pavyzdžiui, išeivijoje labai rūpi nemėgti lenkų, nepriklausomybės laikais užėmusių Vilnių, lyg toks nusistatymas palengvintų lietuvių tautos ateičiai ieškomų gairių kryptį. Arba — pavyzdys iš "Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos" bei kitų panašių dokumentų — kad vienas prispaustųjų uždavinių yra gailestingumu ir atlaidumu evangelizuoti persekiotojus.

SVARSTYBŲ PAGRINDAS

Visas teologinio žvilgsnio į žmonijos bei žmogaus istoriją pagrindas yra kad "Žodis tapo kūnu", tai yra, Viešpats save apreiškia ir išreiškia žmogiškai, žmogui suprantamu ir apčiuopiamu būdu. Išganyto laukas nėra debesyse su angelais, bet, kaip sakydavo vienas jaunų šeimų būrelis, "tarp vystyklų, keptuvių ir indų". Vatikano II dokumentas apie dieviškąją apreiškimą labai sklandžiai išdėsto, kaip Dievas save apreiškia kiekvienai bendruomenei, kultūrai, tautai, visuotinei ar vietinei Bažnyčiai, kaip ir asmeniui ar visai žmonijai.

Pažvelgdami į tikinčiųjų bendruomenę — Bažnyčią, gal lengviau išvesime, kokių būdu lietuviai savo praeitį gali matyti kaip išganingą kelionę.

Bažnyčia yra tikinčiųjų krikščionių bendruomenė, suprantanti ir vertinanti žmogaus gyvenimą kaip išganingos istorijos išraišką. Vienas Bažnyčios uždavinių kaip tik yra apmąstyti istorijos vyksmą per visus šimtmečius ir istorijos reikšmę išryškinti kaip "laiko ženklus", kad tikintieji galėtų savo išipareigojimą Viešpačiui pilniau atlikti.

Bažnyčia pasaulinę istoriją supranta ir vertina plačiais bruožais; tačiau kiekviena mažesnė tikinčiųjų bendruomenė, kaip ir asmenys, savo istoriją išgyvena savitai, savaip. Norėdami bendruomeninę, mūsų atveju — tautinę, istoriją suprasti, visų pirma būna jautrūs visuotiniam "laiko ženklų"

vertinimui. Tada šios bendruomenės gali nuosprendžiais ir veiksmais visuotinę reikšmę savo sąlygoms pritaikyti. Pavyzdžiui, popiežius ar vyskupų sinodas gali kalbėti apie žmogaus bei tautų teises aplamai, o kiekviena prispausta ar persekiojanti bendruomenė turi tuo klausimu prieiti prie savų išvadų.

Iš ilgų amžių istorijos išvestas ar supras-tas apreiškimas skiriasi nuo asmens ar bendruomenės religinių išgyvenimų, nes liečia žmonių būrio santykius su Viešpačiu per ilgesnį laiką. Reikšmė išvedama, praeities įvykius, asmenybes, sroves apsvačius, kaip darė Senojo Įstatymo tauta ar Naujojo Testamento laikų krikščionys.

Pagrindinis apreiškiamas istorinis dėsni-s yra, kad sandorą sudaręs Dievas visuomet ištikimas savo pažadams, nežiūrint žmonių neištikimybės ar neįėjimo Viešpaties pažadams. Čia Dievas save apreiškia ne iš šalies, per kitus, o pačioje mažoje bendruomenėje jos pačios išgyvenimuose per daugelį kartų: tai nėra tik bendro dėsni-o atvejis, bet asmenišką Viešpaties ryšį su šia bendruomene. Išganingoji Dievo veikla yra kaip tik šios tautos išganymo istorija.

Pavyzdžiui, kiekviena krikščioniška tauta priėmė Jėzaus paliepiamą: "Tad eikite ir padarykite mano mokiniams visų tautų žmones, krikštydami juos... Tai visuotinis įvykis, bendras daugeliui kraštų. Lietuvių tautos išgyvenimas skirtingas ar ypatingas tuo, kad tai paskiausiai krikščioniška tapusi tauta Europoje, kuo mes didžiuojamės ir mokome savo vaikus girtis. Ką reikėtų šis istorinis įvykis? Kad esame prastesni krikščionys už visus kitus? Kad mažiau esame įpareigoti ar įpratę tikėti ir tikėjimu gyventi? Kad esame lygūs krikščioniškų tautų šeimoje, nors į vynuogyną dirbti atėjome prieš pat vakarienę, kai kiti nešė dienos kaitrą nuo aušros? Kad mus labiau saisto giliai žmogiškos senovės lietuvių tikybės vertybės? Kad tradiciškai pagoniškos valdžios valdomame krašte galėjo ramiai sugyventi katalikai, stačiatikiai, pagony-s, mahometonai ir žydai, kai kituose Vakarų Europos kraštuose visos kitos religinės ma-

žumos buvo oficialiai prispaustos? Nors aiškios išvados niekas mums neparodė, krikščionybės kelių vėlyva pradžia yra mūsų tikinčiosios bendruomenės ypatingas paveldas ir, galima spėti, mūsų pašaukimo dalis.

Ar kur nors lietuvių istorija panaši į įvairius Jėzaus pamokymus bei pavyzdį taip, kad galėtume dabar pasisavinti ar išgyventi gailestingumą (palyginimas apie gailestingąjį tėvą ir sūnų palaidūną), pagalbą atvirumą svetimam (gailestingasis samarietis), pakantą ir taikdarybę (palaiminimai pamoksle nuo kalno)? Suprasdami savo istorinę patirtį šių įvaizdžių šviesoje, atrandame, kad mūsų gyvenime išsipildo Viešpaties ypatingas rūpestis mumis.

PASISAVINTA ISTORIJA

Apsvarstydami praeitį, ieškome daugiau negu mokslinių žinių, kurios be galo svarbios. Siekiame pasisavinti reikšmę tikėjimui arba tikėjimo plotmėje įžiūrėti, kaip Dievas veikia, kurdamas, palaikydamas, išgelbėdamas, išpėdamas, padrąsindamas, ir kaip ši bendruomenė atsiliepia, kadangi ši tauta yra savo istorijos veikėja (ne tik auka, kaip mes dažnai esame pratę manyti) ir pati savo praeitį išgyvena. Dvasinį žvilgsnį ar nuojautą geriau suprantame asmens, tikinčiojo žmogaus gyvenime, kai savo sąžinėje klausosi ir girdi Viešpaties žodį jam ar jai. Didesnės bendruomenės atveju, žvelgiame panašiai ir daug plačiau, negu į atskiro asmens istoriją.

Kaip asmenišką dvasinį klausimą žmogus aptaria su dvasios vadovu, draugu, šeimos nariu ar kitokiu patarėju, taip ir tautinė bendruomenė žiūri į savo jausmus, nuotaikas, apmąsto savo patirtį, ištiria Dievo ranką, tikėjimo akimis išgyvendama ryšį su Dievu.

Persiimti savo istoriją reiškia pradėti tyrinėti tokius duomenis, kaip datas, vietas, asmenis, įvykius, sąlygas, faktus. Tada sąmoningai "paliesti, ragauti ir pajusti", kaip sakytų Šventraščio autoriai, dvasiškai patirti šią išganingą istoriją, kurioje Senojo bei Naujojo Įstatymo apreiškimas glūdi. Pa-

Z. Žilevičienės nuotrauka.

vyzdžiui, ieškome atvejų, kuriais buvome "persekiojami dėl teisybės" ir pajutome ypatingą Viešpaties globą. Arba randame, ar galėtume rasti, savąją lygiagrečią Pauliaus atsivertimui iš uolumo įstatymui į Kristaus pažinimą (Laiškas filipiečiams, 3 skyrius).

Apmąstydamą save, bendruomenė panašiai galvoja ar nujaučia, kaip tikintysis asmuo, išstirdamas, ar galvosenos ir veiksmo kryptis yra į Dievą, į Viešpatį, ar į save, į savimeilę, kuri asmens ar bendruomenės dvasiniame gyvenime yra akligatvis.

Teologai, padedantys mažesnėm bendruomenėm (pvz., vienuolijom, parapijom, vietinėm Bažnyčiom — vyskupijom) savo išganingąją istoriją pasisavinti, išdėsto, kaip tokia mąstysena vedama:

1) Pažinti savo ir savo bendruomenės praeities asmenis ir jų istoriją..

2) Asmeniškai ir maldingai šiuos asmenis bei įvykius apmąstyti.

3) Su kitais pasidalinti asmeniškų svar-

tybų vaisiais: kaip suprantama ir vertinama bendruomeninė istorija, kurios dalyviai patys esame.

4) Bendrai apmąstyti ir atpažinti dvasinę bendruomeninės istorijos apimtį.

Bendruomenė savęs klausia tokių klausimų: Kokios buvo pažiūros ar laikysena vargingųjų atžvilgiu? Kokia buvo kova už teisingumą visuomenėje? Kokios kultūrinės ar socialinės srovės, sąjūdžiai mus paveikė ir kodėl? Kaip vystėsi solidarumas, ar kaip leidomės būti išblaškyti savo širdyse?

Istorinius įvykius asmuo ir vėliau grupelė apmąsto lygiai taip, kaip Šv. Rašto būrelyje aptaria Biblijos ištraukas, Jėzaus gyvenimo įvykius ar Senojo Įstatymo pavyzdžius: stengiasi atsiminti ir įsivaizduoti tuos asmenis tose sąlygose, pajusti jų nuotaikas ir nuosprendžius, jų supratimą apie uždavinius, krikščioniškąją pašaukimą, bendruomeninę ištikimybę, poreikių ir darbų

sąveiką. Pavyzdžiui, iš knygų galima susipažinti ir giliau apsvarstyti XVII amžių Vilniuje, kai pradėjo siausti maras. Universiteto profesoriai, pasišventę moksliniam darbui ir švietimui, paliko klases ir knygas, eidami pagelbėti maro ištiktiesiems, taip kad apie 150 kunigų bei studentų patys mirė. Ar galėtų būti, kad tam tikrais atvejais įprastiniai darbai ir įstaigos nėra svarbesni už skubią ir tiesioginę pagalbą skriaudžiamiesiems? Dvasinę ar Dievo malonės veiklą lengviau galima įžiūrėti, kai pastebimas panašumas į Jėzaus gyvenimo bei mokyimo turinį.

ISTORIJOS SROVĖS IR KRYPTYS

Kokios nuotaikos, pažiūros slypi Lietuvos istorijoje? Kokias kliūtis turėjo nugalėti? Kaip jas nugalėjo? Kaip gyvenimiška pasaulėžiūra vedė į ateitį? Šiuo antruoju mąstymo lygiu teologai mus veda svarstyti ir teigiamą, ir neigiamą praeities pusę, lygiai kaip atskiras tikintysis savo širdyje nujaucia, kas jį ar ją vedė tiesiuoju keliu, kas nukreipė nuo tikslo ir klaidino.

1) Maldingai apsvarstyti savo asmeninės istorijos ryšį su bendruomenės (tautos) istorija ir kaip asmeniškasis gyvenimas su bendruomeniniu sutampa.

2) Mąstyti apie palaimingąją šios bendruomenės istoriją — džiaugsmingus, sėkmingus įvykius, asmenis, sąjūdžius, nuosprendžius.

3) Dvasingai nagrinėti šios istorijos nuodėmingą pusę — liūdną, tragišką, tamsiąją — ir apie tai pasidalinti.

4) Melsti šviesos pamatyti bendruomeninės praeities nenykstančius bruožus, tai yra, būdais, kuriais Viešpaties iš blogio išveda gera arba pasiekia daugiau, negu žmogiškos pastangos įveikia. Tai yra istorijos viltingoji kryptis.

Pirmasis žingsnis buvo atsiminti. Antrasis yra sąmoningai apmąstyti Viešpaties veikimą toje istorijoje, išryškinti maloningą ir nuodėmingą istoriją, kaip žmogus darytų, peržvelgdamas asmenišką gyvenimą. Šiam antrajam mąstymui yra būtina pasvarstyti, ką tauta patyrė turto, ryšių, jėgos, bendra-

darbiavimo, susiklausymo srityse. Mąstydami apie asmenis bei įvykius, turime atsižvelgti ir į prielaidas, pvz., jeigu tikime, jog istoriją labiausiai veikia žymios asmenybės, galime nebeapsvarstyti, kokia yra eilinių žmonių (pvz., mūsų atveju, kaimo išminties) vaidmuo tautos istorijos kūryboje.

SVARSTYBŲ EIGA

Kadangi ir tauta, ir asmuo išaugo iš konkrečių istorinių sąlygų, buvo jų veikiamas ir jas veikė, mąstančiųjų būrelis žiūri plačiai, įjungdamas visą savo patirtį. Krikščionybės jubiliejaus programai yra paruošta 160 skaidrių serija, sklandumo dėlei padalinta į septynis laikotarpius: proistorė, pirmieji krikščionybės žingsniai, oficialūs krikštai, reformacija ir švietimo šuolis, sąmonė spaudoje, moderni respublika, šiandieninė Lietuva ir išėivija.

Teologai siūlo dvylikos žingsnių kelionę per dvasinę tautos istoriją:

1. Asmeninė kiekvieno asmens istorija, dar prieš sąmoningą tautoje dalyvavimą.

2. Pirmieji šios bendruomenės krikščioniškieji žingsniai.

3. Vidutinieji šios bendruomenės krikščioniškojo gyvenimo dalykai.

4. Kiekvieno sąmoninga istorija, išgyvenimai šioje tikinčiųjų bendruomenėje.

5. Vidutinio laikotarpio krikščioniško gyvenimo reikšmė ir kaip tos nuotaikos mus veikia.

6. Paskutiniųjų laikų gyvenimas ir jo reikšmė.

7. Kiekvieno asmeniškąjį silpnąjį pusę, nuodėmingąjį praeitis.

8. Šios bendruomenės nuodėmingoji istorijos pusė ligi Vatikano II.

9. Šios bendruomenės silpnieji pergyvenimai po Vatikano II.

10. Viltingos kryptys ir sąjūdžiai šioje bendruomenėje po Vatikano II.

11. Dabartinė būklė.

12. Sąmoningas žvilgsnis į ryšį tarp mūsų išganingos istorijos, "laikų ženklų" ir mūsų pašaukimo visuomenę perkeisti į krikščioniškąją.

Pabrėžiama, kad sąmoningos svarstybos

apie istoriją nėra tik visų atskirų bruožų visuma, o mumyse bręstanti nauja sąmonė ar supratimas apie Viešpaties kelius mūsų tautoje. Dvasiškai nujausdami teigiamus bei kenksmingus dalykus, išsikeliame už savęs į Dievo buvimo paslaptį tautos praeityje.

PAKELIUI Į NUOSPRENDŽIUS

"Ką dabar daryti, veikti?" Išvedę iš praeities ir dabarties pagrindinius dvasinius bruožus, ieškome būdų tą dvasią šiais laikais įgyvendinti, krikščioniškąją tautos gyvybę pratęsti. Labiau sutampa ir derinasi visa žmogiškoji patirtis: Senojo Įstatymo, Naujojo Įstatymo, Bažnyčios, Jėzaus Kristaus mokymo, Lietuvos istorijos asmenybių, bendruomeninės tautos istorijos. Asmeniškai mąstydami, su kitais pasidalindami ir vėl iš naujo maldingai peržvelgdami (pavyzdžiui, pagal nurodytą tvarką), pasisaviiname ir vidiniai jaučiame to paveldo kryptį ateičiai, ateities istorijai.

Jeigu žmogaus garbė glūdi jo sąmonėje, tai tautos gyvybė taip pat surišta su sąmoningais nuosprendžiais į ateitį. Ne visos mūsų praktiškos lietuviško krikščioniško gyvenimo gairės išaugo iš sąmoningų ir maldingų svarstybų, kaip ir visose visuomenėse būna. Arba, kartą apsvaistytos, vėliau nebeperžvelgiamos — čiai pavyzdėlis būtų spaudos svarba mūsų tautinei gyvybei, išaugintai spaudos draudimo metu; o dabar net finansiškai nebeaprepiame visų skirtingų laikraščių, leidinių ir žurnalų apmokėti.

Kai kurie klausimai dar nepriėję prie bendruomeninio mąstymo. Pavyzdžiui, teigiame, kad išeivijoje trūksta lietuviams patarnaujančių kunigų ir ateityje dar labiau jų stokosime. Nesame priėję prie tų duomenų reikšmės: ar ugdyti daugiau kunigų, ar puoselėti pagalbines tarnybas (diakonų, katekistų), ar kviesti nelietuvius mums patarnauti, kad ne tik parapijos ar misijos gyvuotų, bet kad kiekvienas tikintysis būtų vertingai aptarnaujamas.

Teologinis žvilgsnis arba Dievo akivaizdoje išmąstyta tautos istorija nėra lengvas uždavinys, kai nėra ir apgalvotų mūsų tautos bei valstybės istorijoje įvykių, asmenų,

GYVĄJA KRIKŠČIONIŠKA DVASIA PRIPILDYTAS GYVENIMAS

P. DAUGINTIS, S.J.

Šiomet yra gyvosios krikščioniškos dvasios metai. Šiais metais ruošiamės religiškai ir dvasiškai deramai atšvęsti Lietuvos krikšto jubiliejų. Šių metų "Laiškų lietuviams" i-me numeryje skaitėme apie gyvą krikščioniškąją dvasią ir jos svarbą. Pagal didelio Lietuvos filosofo ir katalikų veikėjo prof. St. Šalkauskio sampratą, "gyvoji dvasia iš esmės yra trunkanti dvasinė įtampa, siekiant idealo". Tad gyvoji krikščioniška dvasia yra nuolatinė įtampa, siekianti krikščionybės idealų. Gal panašiai kaip ir gyvoji lietuviška dvasia vis skatina tautietį siekti didžiųjų lietuviybės tikslų, arba kaip gyvoji gailestingosios meilės dvasia, kuri vis ragina žmogų visokeriopai padėti suvargusiems. Paprastai žmogus pirma padaro vieną kitą gailestingumo darbą, paskui daro vis daugiau tų darbų. Taip jis įsigyja įprotį pagalbėti kitiems — įsigyja gailestingosios meilės dorybę. Toliau vis labiau gelbėdamas kitiems, persiima gailestingumu, dvasiniu nusiteikimu arba gailestingumo meilės dvasia.

Tokiu pat būdu susidaro ir gyvoji krikščioniška dvasia. Ji kyla iš gautų antgamtnių tikėjimo, vilties, meilės ir kitų dorybių, jas dažnai praktikuojant, joms įsigalint ir tampant Šv. Dvasios gyvo tikėjimo, pasitikėjimo, meilės, ištvėrmės vaisiais. Žinoma,

sąjūdžių, kryptų. Visi ką nors iš istorijos žinome, bet rečiau mūsų mokytojai užsimeina apie tų visų įvykių reikšmę, prasmę, kaip į ateitį nuorodos ar krypties kibirkštėlę, jei ne pačią aušrą.

Krikščionybės jubiliejaus laikotarpis, atrodo, būtų tinkama proga mažuose ir didesniuose būreliuose išganingąją lietuvių ir Lietuvos istoriją išmąstyti.

(Pasinaudota John J. English, S.J. "Communal Graced History", Kanados Vienuolių konferencijos leidiny, 1981).

vis veikia pati Gyvoji Dvasia, Šventoji Dvasia, tikinčiam su ja ir su jos dovanomis bendradarbiaujant. Tad praktiškai gyvoji krikščioniška dvasia yra geru įpročiu, nuolatine dorybe, stipriu dvasios nusiteikimu tapusi krikščioniškųjų dorybių visuma, vis labiau skatinanti tikintįjį (ir jų bendruomenę) persunkti savo ir kitų gyvenimą krikščionybe.

Šiam tikslui Lietuvos krikšto jubiliejaus ruošimo komiteto Religinės programos komisija paruošė 5 temų konspektą. Ji naudojosi Lietuvos vyskupų atitinkamos komisijos paruoštu pamokslų ciklu ir praėjusiais metais ios pateiktu programiniu raštu: "Tikiu — Žengiu—Gyvenu". Šiuo rašiniu perduodame tu penkių temų konspekto pirmąją temą: "Žmogus ir krikščioniškasis gyvenimas". Žinoma, rašinyje ją sutrumpiname, kai kuriuos persoktus tarpsnius užpildome, šį tą savaip nusakome.

Kiekvienas žmogus siekia gražaus, laimingo gyvenimo. Tikintysis žmogus siekia, ar turėtų siekti, dar daugiau: jis nori gyventi gyvąją krikščionišką dvasią.

ŽMOGUS SIEKIA PILNUTINIO GYVENIMO

"Aš esu be galo mažytė Visatos dalis, priklausoma nuo jos, surišta tūkstančiais mazgų, neatskiriama ir negalinti be kitų egzistuoti dalis. Bet aš esu Aš — sąmoningas, mąstantis, sprendžiantis, save suvaldyti galintis, pakilti troškantis ir vagą per pasaulį sugebantis išvartyti žmogus".

Žmogus taip gyvena, kaip ir kitos gyvosios visatos būtybės: ieško maisto, jį gaminasi, vis naujais būdais išmoka jį gerinti, juo gardžiuotis. Jis augina vaikus, pats labiau bręsta, sensta ir... miršta.

Bet žmogus nepasitenkina *egzistencija, gyvybiniu gyvenimu*, kad ir su kultūriniais, kad ir labiau rafinuotais.

"Skleiskis, gyvybe, darbuokitės, broliai, mylėkite, mergaitės, auginkite, motinos, — o aš noriu žinoti prasmę ir esmę ir — *gyventi iš tikrųjų!* ..

Taip, aš noriu žinoti ir būtinai išsiaiškinti: kas aš esu? iš kur aš? kam gyvenu? kam verta aukotis, dėl ko verta vargti?"

Daug kas taip pakyla iš gyvybinio į dvasinį žmogaus gyvenimą. Daugumas į jį labai įsitraukia. Žmogui jį ugdyti padeda mūsų dienų labai išsivysčiusi kultūra ir civilizacija: mokslai, poezija, grožinė literatūra, tapyba, skulptūra, architektūra, muzika, prietaikomieji menai ir mokslai, filmai, susižinojimo priemonės, technika... tačiau dvasios gyvenimas ne visai patenkina žmogų.

"Noriu begalybės, trokštu amžinybės, noriu pakilti, trokštu atrasti, noriu turėti, trokštu patirti, noriu nusileisti į pačias gelmes, noriu pakilti iki devinto dangaus — *noriu!*"

Tad žmogus savo nemedžiagiška dvasia siekia begalinio gyvenimo, amžino, laimingo gyvenimo; jis nori bendrauti su aukščiausiu, kilniausiu Būtybe — su pačiu Dievu. Žmogų patenkinti gali tik religinis gyvenimas, t.y. sąryšis (lot. "religio" — surišti), santykiavimas su Dievu, iškylantis virš visokio gyvybinio, intelektualinio, prigimtino, gamtinio pasaulio. Tai antgamtinis žmogaus gyvenimas — bendravimas su savo Kūrėju, Dievu, Viešpačiu.

Bet kažkodėl daug žmonių atsisako Dievo, labai lengvai nuo jo nusisuka. Tačiau daug ką, kas tikrai nėra Dievas, paverčia dievais. Savo dievu padaro įvairius daiktus ir malonumus; tai, ko bijo, prieš ką dreba, iš ko tikisi naudos, nes vogčiom jiems smelkiasi mintis: "Kaipgi be Dievo!" Ir mūsų moderniais laikais visi skuba susirasti ir susikurti dievą; dažniausiai žiaurų, reikalaujantį kruvinų aukų, iki galo išsunkiantį žmogų.

Ir tai parodo, kad žmogui reikia Dievo. Daugumas tai supranta: *yra tik vienas Dievas*. Daug dievų negali būti. Tik jo vieno reikia žmogui. Tik jis vienas tebūna mūsų gyvenime! Jis yra mūsų Kūrėjas ir Viešpats. Dievas yra pats gyvenimas — begalinė laimė. Iš jo, per jį ir su juo mes turime gyvybę, pilnutinį gyvenimą, dieviškai žmogišką gyvenimą, begalinį amžiną gyvenimą ir laimę. Taigi žmogus savo kūniškai dvasiška sąranga siekia ir trokšta pilnutinio gyvenimo, kuris apima gyvybinį, dvasinį ir antgamtinį gyvenimą.

KURIS KELIAS VEDA Į LAIMĘ?

Gyvenant pasaulyje, atsiveria ir siūlosi tūkstančiai kelių: ir prie viliojančių brangenybių už stiklą ir grotų, ir linksmas gyvenimas su draugais, ir svaiginimasis malonumuose ar narkotikų sukeloje nirvanoje. Bet atsiveria ir žavūs keliai su karžygio blizgesiu, su didvyrio aureole, su daugybės žmonių susižavėjimu.

Daugelį gąsdina tikinčiojo pasirinkto kelio siaurumas. Be to, tas kelias eina tarp gilių bedugnių: pasiduoti ir paskęsti žemiškoje gerovėje; atlikti didelius darbus, nustebinant žmones; nusilenkti nors ir pačiam šetonui, kad gautum tai, ko trokšti. Atrodo, kad tikinčiojo keliu einant tarp šio pasaulio bedugnių, reikia milžiniškų pastangų.

Tačiau pas Dievą, savo Sutvėrėją, Viešpatį ir Tėvą, yra tik vienas kelias. **Tik tai vienas vaikų kelias:** gerbiant Dievą ir žmones, tuos jam brangius vaikus; suvaldant prigimtį, pažabojant kūno aistras, pakylant virš neteisybės, nenusileidžiant melui, dažnai net savęs atsisakant. Pas Tėvą — su mylinčia vaiko širdimi, šviesia sąmone, švaria sąžine, gerom rankom. Kad ir einant tūkstančiais kelių — tik vis važiuojant į šį greitkelį!

Buvo ir yra nuostabių žmonių, matančių kiaurai, žvelgiančių toli, girdinčių širdimi, girdinčių viduj; suprantančių kančias ir džiaugsmus; buvo didelių Dievo draugų, kuriems pats Dievas apsiereiškęs kalbėjo.

Ir tenka tikėti anais mačiusiais, ragavusiais, Tenai buvusiais ir iš Ten atėjusiais, iš Ten, kur ir mes svajojame būti. Stovi Mozė ant kalno su įrėžtais 10 įsakymų. Eina pranašas Jeremijas, raudodamas žūstančios tautos. Žvelgia tiesiai į akis Jonas, plaudamas nelemtas nuodėmes. Ir gyvena Jėzus Kristus, žemėn atėjęs įsikūnijęs Dievo Sūnus. Reikės jų paklausti — aš pats nepajėgiu susivokti. Reikia man **apreiškimo** liudytojų. Jie kalba apie apreiškąsias tiesas, apie paties Dievo nurodytą kelią. Užtat ir kyla malda:

"Dieve, atverk akis ir ausis, pakelk suklupusį, gydyk susirgusį, gaivink apnuody-

Z. Žilevičienės nuotrauka.

tą, parodyk tą Turtą, kurio verta ir reikia siekti visą gyvenimą! Amen (tebūnie)".

Kas klausia — sužino ir sužinos, kas ieško — suranda ir suras, kas gyvenimą kuria — gyvens ir gyvuos amžinai.

LAISVĖ, LAIMĖ, ĮSAKYMAI IR DIEVAS TĖVAS

Nulipa vaikas nuo motinos kelių ir visą gyvenimą bėga tolyn nuo tėvų namų, sva-

jodamas, kad laimė jo laukia tenai toli. Išėjo žmogus iš Viešpaties Kūrėjo rankų, ir jam vaidenosi, kad laimė ir laisvė — tas pat. O kas atsitinka, kai upės iš krantų išsilieja, kai traukiniai nuo bėgių nušoka? Kai pasiunta patrakęs žmogus, kai nesulaukiamai bėga, kur aistros ar pagundos gena? Žmogus žabojo žirgus, plakė botagais, kinkė plūgan ir vežiman. Visi vyresni, didesni tą patį darė su savo mažesniaisiais broliais.

O Mozė Dievo vardu ribas nustatė (o gal parodė nusižmoginimo pakraštį?), įsakydamas "švęsi, gerbsi", uždrausdamas "nedarysi šitaip". O tačiau žmogui atrodo, kad visi Dievo, Bažnyčios ir valdžios įstatymai tik pančioja žmones, pakerpa sparnus, pritupdo prie žemės ir šaukia sukilt!

Tačiau įsikūnijęs Dievo Sūnus atnešė žmonėms Linksmąją naujieną: Sutvėrėjas Dievas yra ne tik Viešpats, bet ir gerasis žmonių Tėvas, mylintis žmones, kaip savo vaikus, vis susitaikantis, atleidžiantis ir siekiantis, kad žmonės turėtų gyvenimo ir apščiau jo turėtų. Visi jo įsakymai — tai tėviški nurodymai ir draudžiantys įspėjimai savo vaikams, dažnai nepajėgiantiems ar nenorintiems tai suprasti.

Tad žmogus būna laisvas tik Viešpačiui paklusdamas, tik visai juo pasitikėdamas. Jis laisvai kuria tik Dievo kūrybą pratęsdamas ir dalyvaudamas didinguose, tėviškuose jo planuose. Jis laisvai gyvena tik savo tikrąjį žmogiškumą realizuodamas ir išvystydamas. Kaip žemiškasis tėvas, taip ir dangiškasis visais savo įstatymais ir potvarkiais siekia tik savo vaiko gerovės. Užtat Dievas Tėvas ir įsakė žmogui: "Veiskitės ir dauginkitės ir užvaldykite žemę!" Mat žemėje yra žmogaus pabaiga ir mirtis. Gimdymas daugina ir palaiko žmoniją.

Dievas žmogui sakė: "Darbuosies ir savo prakaitu aplaistysi duoną", todėl tas, kuris tingi arba plėšosi nepakeldamas galvos — neteislingai gyvena ir žmogaus vardo nevertas. Visa yra Dievo sukurta, gera ir žmogui paduota — *naudokis žmogau!*" Todėl tas, kuris Dievo dovanas niekina arba kaupia, slepia, gailėdamas net sau — neteislingai gyvena ir žmogaus vardo nevertas. ..

"Pirmąją dalį ir pirmąją vietą tikrajam Dievui paskirsi", todėl tas, kuris Dievą pažįsta, myli ir turi, ne veltui žmogaus vardą nešioja ir gyvena teisingai.

"Šešias dienas darbuosies, o septintą švęsi, — įsakė Dievas, — kad nei tu, nei tavo tarnas ar tarnaitė, anei gyvulys nepavargtų be pertraukos, be poilsio, nesunuktų darbuos". Reikia šventės! Pabaigtiems darbams apžvelgti, naujiems apgalvoti, pasižiūrėti į save, uždirbtais vaisiais pasidžiaugti, pasidalinti užu stalo, pajusti poilsio palaimą, atsigavimo saldumą.

Koks nuostabus Dievo išmintingumas ir gerumas žmonėms, savo vaikams, kad du dalykus sujungė į viena: pagal jo įsakymus tarnaudami Dievui ir dėl jo žmonėms, jo vaikams, žmonės patys laimingai gyvena. Tai labai svarbu protu ir širdimi suprasti. Tada bus lengviau tikėti Dievą, pasitikėti jo išmintimi ir jį mylėti. Tai reikia Dievui pareikšti ne retkarčiais, bet dažnai, tuo visada gyventi. Tai ir būtų pilnutinis, laimingas, dieviškai žmogiškas gyvenimas, o taip pat viso savo gyvenimo persunkimas gyvąja tikėjimo, pasitikėjimo ir meilės dvasia. Kitais žodžiais tariant, tai būtų gyvenimas gyvąja krikščioniška dvasia.

GYVOSIOS DVASIOS PALAIKYMAS IR STIPRINIMAS

Norint persunkti savo ir kitų gyvenimą gyvąja krikščioniška dvasia, pirmiausia reikia ją pačiam turėti. Be to, ją reikia nuolat papildyti, sustiprinti. Šiam tikslui čia aprašysime vieną būdą: sekmadienio šventimą ir dalyvavimą mišių aukoje. Šešias dienas sąžiningai darbuokimės, ruošdamiesi švęsti septintąją. Jų niekas iš mūsų neatims, tik mes patys jų nepažudykim pilkumu, prastumu, pokyliavimu. Tegul kasdienybę nuskaidrina švara ir grožio spinduliai, pasidalintas skanumynas ir užtarnauto poilsio saldumas. Taigi šventą dieną rinkimės bažnyčion. Ateikim pasiklausti Dievo žodžio, kurį skaitys ir paaiškins kad ir nevertas Dievo tarnas.

Save nunešim Dievui. Aukosim vargus, džiaugsmus, darbus. Jam atnešime dovanų,

kad iš jo susilauktume daug daugiau: jo paties Šventojoje Komunijoje. Jis pašventins mus ir mūsų darbus; palaimins viską, ką aš per savaitę darysiu. Šv. mišios tebus šventos dienos centras ir viršūnė!

Tačiau ir dalyvavimas mišiose, ir kitos religinės apeigos bei religinis gyvenimas gali pasidaryti šabloniškas, beveik tik išorinis. Ir kultą, ir liturgines apeigas reikia persunkti gyvąja krikščioniška dvasia. Juk įsikūnijęs Dievo Sūnus pareiškė: "Tikrieji garbintojai turi šlovinti Dievą tiesa ir dvasia" (Jn4,24). Jeigu ne, bedieviai galės vėl prikaišioti tikintiesiems, kad kultas — tai puošnios iškilmingos apeigos, kurios veikia ir išreiškia tikrai jausmus, iš baimės, vargo ar nežinios kylančius, žmogų apgaulingai raminančius ir apgaulingai viltį žadinančius: gal pasiseks nuraminti ar permaldauti baisias jėgas, kurių panaikinti ar nugalėti neįmanoma...

Bet religija remiasi tikru Dievo buvimu ir visapusiškai proto, valios, veiklos ryšiais su juo. Čia yra tiesos, įstatymai ir principai visam gyvenimui. **Kultas veda į religiją**, išreikšdamas vidinę dvasinę tikrovę. Jis išreiškia gyvai ir meniškai visa, kas jau yra žmogui: mąstymą ir pažiūras, kurias tikėjimu vadinam; apsisprendimą, kuriam vadovauja meilė; veiklą, iš teisingumo išplaukiančią ir jo vedamą.

Krikščionybė yra nepalyginti daugiau negu kultas! Krikščionybė yra žmogaus kelias Dievop ir žmogaus kelionė su Dievu širdy per visus darbo ir kūrybos plotus. Kristus yra tas, kuris veda, apdovanoja ir eina greta. Jis įgalina žmogų siekti gyvąją krikščionišką dvasią pripildyto laimingo, pilnutinio žmogaus gyvenimo.

Čia būtų naudinga kiekvienam save paklausti:

Kaip aš derinu laisvę su laimės siekimu?

Kaip asmeniškai aš žiūriu į Dievo ir Bažnyčios įsakymus?

Kokius turėjau skaudžius ar palaimingus patyrimus, juos vykdydamas?

Kiek supratau ir patyriau, kad Dievas tuo pačiu mano veiksmu nori ir savo tikslo

MEDICINOS DAKTARĖ ĮSTOJO Į VIENUOLYNĄ

(Dr. N. Streitmatter S v. Kazimiero seserų naujokynė)

JUOZAS PRUNSKIS

Viena žymiausių Čikagos gydytojų, širdies ligų specialistė dr. Nancy Streitmatter 1985 m. įstojo į lietuvių Šv. Kazimiero seserų vienuolyną, būdama 38 m. amžiaus. Jau prieš tai ji metus gyveno vienuolyne, stengdamasi geriau pažinti vienuolišką gyvenimą. Dr. Rimgaudas Nemickas, žinomas širdies ligų specialistas, ją buvo pasikvietęs bendrininke savo medicinos centre.

Ji yra gimusi ir augusi vidury Illinois valstijos. Baigusi MacMurray kolegiją, Jacksonville, IL, ji įstojo į Loyolos universiteto medicinos mokyklą, kurią baigė 1973 m. Po to ji dar pasiliko Loyolos universitete, gilindamasi į vidaus ligas, o paskui specializavosi, studijuodama širdies ligas. Šias studijas baigė 1978 m. Taip pasiruošusi gydytojos profesijai, dėstė Loyolos universitete kardiologiją ir vidaus ligų mediciną. Pastebėjęs jos sugebėjimus, dr. R. Nemickas pasikvietė ją dirbti savo trijų gydytojų grupėje. Čia ji su dideliu pasisekimu darbavosi šešerius metus.

Ji buvo gimusi protestantų šeimoje ir buvo užauginta metodistų tikyboje. Vaikystėje ji buvo labai religinga, bet vėliau, paskendusi studijose, gerokai atšalo nuo religijos. Tačiau, pradėdama studijuoti mediciną, ji svajojo apie išvykimą darbuotis misijų kraštuose.

(garbės, patarnavimo kitiems, jo įsūnytiems vaikams), ir mano laimės?

Kiek gyvąją krikščionišką dvasią pripildau savo sekmadienių veiksmus ir užsiėmimus?

Kur jaučiu, kad mano religiniai veiksmai yra beveik tik apeiginiai, išoriniai?

Kaip bandau ir kaip man sekasi pripildyti savo gyvybinio ir kultūrinio dvasinio gyvenimo veiksmus gyvąją krikščionišką dvasią?

Dr. Nancy Streitmatter.

Įsijungusi į dr. Nemicko grupę, ji gavo teisę darbuotis Šv. Kryžiaus ligoninėje. Jai buvo gyvi religiniai klausimai, kuriais daug kalbėjosi su sesele Juline Revaite. Jūdvių pasikalbėjimai buvo nuoširdūs ir gana dažni. Seselė noriai atsakydavo į klausimus. Doktorė ėmė jausti, kad reikia dažniau pasimelsti. Kadangi metodistų bažnyčia buvo dažnai uždaryta, o kaimynystėje esanti katalikų bažnyčia atvira, tai ji, eidama į darbą, dažnai užeidavo pasimelsti. Stebėdama katalikų liturgiją, ji išvelgė skirtumą tarp katalikų ir metodistų. Pradėjo tuos skirtumus aiškintis, vis daugiau laiko skirdama skaitymui. Pradėjo gilintis į mišių istoriją.

— Įsitikinau, — ji pasakojo, — kad Katalikų Bažnyčia eina teisingu keliu. Aišku, nėra lengva pasitraukti nuo to, prie ko buvai pripratusi nuo pat jaunystės, bet besikaitydama supratau, kad turiu įsijungti į Katalikų Bažnyčią. Mane ypač paveikė katalikų eucharistinė liturgija. Taip pat man kilo ryškus klausimas, kodėl mes, protestantai, taip mažai galvojame apie Mariją. Juk ji Kristaus, Dievo, Motina. Todėl aš pradėjau kalbėti rožinį dar anksčiau, negu tapau katalike. Kai apsisprendžiau, ėmiau lankyti katalikybės pamokas. Man dėstė kun. Petras Paurazas. Tai tęsėsi gal netoli metų. Mano krikštas buvo atnaujintas, ir gavau Sutvir-

tinimo sakramentą iš kard. Cody rankų. Būdama metodiste, aš jau ir tada eidavau į katalikų bažnyčią, o kai tapau katalike, tai kasdien eidavau į mišias ir priimdavau šv. Komuniją. Suprasdama maldos svarbą, aš dar pirma, negu įsijungiau į Kat. Bažnyčią, rytais atlikdavau pusę valandos mąstymo. Tapusi katalike, tą mąstymų pusvalandį atlikdavau prieš mišias. Paskui ėmiau kalbėti breviorių, tą patį, kurį naudoja seselės. Tokiu būdu man susidarydavo apie valanda maldos kasdien. Tai nebuvo lengva, nes gydytojos pareigos reikalavo daug laiko, bet jei būčiau apleidusi maldą, tai būčiau jautusi, kad kažko trūksta. Tas maldos laikas man duodavo naujos dvasinės jėgos.

— Kaip Jūs apsisprendėte tapti vienuole?

— Kai dirbau Šv. Kryžiaus ligoninėje, įteigau įstengdavau laiku atlikti savo darbus, jungdavausi prie seselių kalbėti vakaro maldas. Pastebėjau, kad seselės labai malonios. Buvo džiugu būti su jomis. Aš vis norėjau kažko daugiau, meldžiausi vis ilgiau. Vis, rodos, nebuvo gana. Darbe vis stengiausi aukotis, bet ir to atrodydavo negana. Tiesa, aš mėgau savo medicinišką darbą, mėgau savo gyvenimą tokį, koks jis buvo. Suprantama, man patiko prestižas ir pajamos, patiko draugai, bet vis jaučiau, kad to dar negana, kad kažko trūko. Vis ateidavo mintis jungtis į vienuolyną, bet taip pat nesinorėjo atsitraukti ir nuo to, ką buvau pasiekusi medicinos praktikoje. Norėjau stoti į vienuolyną, bet norėjau pasiekti, kad tas apsisprendimas būtų visiškai aiškus. Tie svarstymai tęsėsi. Ieškojau atsakymo maldoje. Ir pagaliau "iškėliau baltą pasidavimo vėliavą", nuspręsdama stoti į vienuolyną. Tiesa, aš mylėjau tai, ką buvau pasiekusi, bet vis stiprėjo įsitikinimas, kad Jėzus yra daug daug daugiau. Nuėjau pasitarti su naujokių vedėja. Ji atvirai pasakė: "Nancy, tas žingsnis tau kainuos daug, bet verta auką daryti dėl Kristaus". Tai buvo tiesa. Nežinau savo ateities, bet vienuoliškas gyvenimas toks patrauklus, ir jaučiu, kad Jėzus to nori. Žmogus vis pasilieka žmogumi. Daug praeities dalykų man yra įdomūs, bet aš gi-

liai jaučiu, ką Kristus mums yra padaręs ir ką davęs. Kristaus patraukimas darosi toks stiprus, kad kiti dalykai nublunka. Jam ver-ta aukoti viską. Nieko nėra per daug.

— Kaip dabar laiką praleidžiate?

— Mano dienos dabar yra daugiau mal-dos ir tylos dienos. Kasdien gaunu dvi vie-nuoliško gyvenimo pamokas. Keturias va-landas atlieku kokią nors tarnybą, dirbdama ar prie telefono, ar virtuvėje, ar kur nors kitur, kur reikia. Kas savaitę apie še-šias valandas praleidžiu su savo pacientais kabinete, dr. Nemicko medicinos centre. Kitą dieną porą valandų sveikatos reikalais patarnauju ateinančioms seselėms. Kai esu naujokyne, neinu dirbti už vienuolyno ribų į ligoninę. Mano pacientus perima dr. Ne-micko grupė.

— Ką galvojate apie savo ateitį?

— Galiu tiek pasakyti, kad man patinka, ką dabar darau. Šalia maldos aš noriu patarnauti neturtingiesiems. Man patinka ir mokymas, dėstymas. Esu tikra, kad vienu ar kitu būdu pasiliksiu gydytoja.

— Kodėl Jūs pasirinkote lietuvių vie-nuolyną?

— Turėjau pasikalbėjimus su kitomis vienuolijomis, bet mane labiausiai patraukė Šv. Kazimiero seserys. Joms turiu daug pa-garbos. Jos yra išsimokslinusios, jų veiklos ir gyvenimo būdas man patrauklus, turiu jų tarpe ir pažinčių, todėl prie jų ir prisijun-giau.

— Manau, kad Jūs nemažai laiko pra-leidžiate skaitydama. Kokios knygos, kokie autoriai Jums labiausiai patinka?

— Dabar man daug kas skaitymui yra paskiriama. Aš mėgstu skaityti tai, kas nėra per daug praskiesta lengvu vandenėliu. Man patinka David Knight raštai, dabar su pabėgimu skaitau šv. Augustino "Išpažini-mus". Truputį pramokau lietuviškai, kai ką išmokau iš seselių kalbos, nors daugybė dar-bų neleidžia labiau į tai įsigilinti.

— Ar esate laiminga, tapusi vienuole?

— Suprantama, tai nėra lengva, bet aš vienuolišku gyvenimu džiaugiuosi. Tai di-delis patyrimas. Jaučiu, kad čia savo dva-sia galėjau daug paaugti. Man atrodo, kad

NUO LOPŠIO LIGI KARSTO

A. S.

KRIKŠTYNOS. Tyras vanduo drėkina šviesius ramios galvos plaukelius, kuriuos glostydamas nušluostai, norėdamas nejučio-mis perduoti visą gyvenimo patirtį naujam ir būsimam žmogui-

KRIKŠTO SŪNUS. Apsupi krūtine, rankomis, pirštais ir smakru, norėdamas visa, kas šilta ir saugu atiduoti.

ŠVENTĖ. Tas pats pobūvis, tie patys žodžiai, tie patys žmonės tose pačiose vie-tose prie tų pačių taip pat puoštų stalų, tik būrelis jaunų žmonių švieson žiūri, lyg vi-same tame širdimi matydami paslaptingą ateities viltį.

RASOKIT DANGŪS. Gieda žmonės graudžiai viltingą Advento giesmę, Viešpa-

kiekvienas turėtų tai patirti, nežiūrint, ar pasirinks vienuolišką gyvenimą, ar pasaulie-tišką.

— Kadangi Jūs esate širdies ligų specia-listė, kokią duotumėte patarimą, kad žmo-nės išsisuktų iš širdies atakų?

— Dauguma širdies atakų priežasčių gali būti sukontroliuojamos. Ne visos, bet daug. Pirmiausia — nerūkyti. Antra — die-ta, kur maiste būtų mažai cholesterolio ir prisotintų riebalų. Trečia — sukontroliuoti kraujo spaudimą. Jokių būdu spaudimas neturėtų būti didesnis, kaip 150—90. Dar vienas svarbus dalykas — reguliari mankš-ta. Ar tai bus vaikščiojimas, ar dviračiu va-žinėjimas, ar kitokios rūšies mankšta. Vaikš-čioti bent pusę valandos kasdien, dar ge-riau visą valandą. Žinoma, prieš pradedant kokią nors mankštą, reikėtų pasitikrinti sveikatą pas gydytoją. Dar vienas dalykas — turėti ramybę, vengiant įtampos. Gal dėl to vienuoliai ilgiau gyvena, kad jie laikosi šių dalykų.

Reikia dar paminėti, kad dr. Streitmat-ter Šv. Rašte mato Dievo žodį. Ji Šv. Raš-tą, Naująjį ir Senąjį Testamentą, yra per-skaičiusi keletą kartų.

tie, kai, tavo gailestingumo ir dosnumo patyrę, prašome tave ilgiau lūkuriuoti čia pat šiandien.

KIEKVIENO DALELĖ. "Ir ypač laimink tuos, kurie neranda vietos plačiame pasaulyje", meldžiamės per kūčias, Viešpatie, kai savo širdyse jaučiame jog ne visai sutampame ir pritampame ir kitus ne visai šiltai priimame šiame, vieninteliame pasaulyje, kurį pažįstame.

NUOSTABA. Tos pačios šventės, puošmens, giesmės, apeigos, žodžiai, valgiai, tik viskas nuostabiai kitaip, kai mūsų širdyse palaikai nors žiežirbą vaikiško atvirumo tavo meilingajam žvilgsniui, Viešpatie.

SENELIŲ PRIEGLAUDOJE. Senelė įrėmė savo kėdę su ratais į senelio vežimėlį ir, padėjusi galvą ant jo rankos, miega, o senelis, ramiai sėdėdamas, žiūri tiesiai pirmyn, lyg visos mintys būtų drąsiai jo mintimis sukauptos, kad senelė galėtų ramiai pasilsėti.

RATUKAI. Seselių ratelyje kėdė su ratukais, kurioje sėdinčioji skaito keliasdešimtą metinį kartą įžadų žodžius, o ant kėdės atramos — jaunesnės vienuolės ranka ilsisi, tuos pačius žodžius tardama ramiai, kai ryžtas tikėjimu tarnauti perduodamas iš kartos į kartą.

"SU ŠVENTĖM". Aklo senelio pilkos akys žiūri tiesiai, nepastebėdamos, kai prieini, Viešpatie, ir jo šiltos rankos žvaliai apgaubia manąsias, kai jam linkiu "su šventėm".

VILTYS. Senelių namų gyventojų akys nė nesitiki, kad sveikas, gyvas žodeliui ar šypsniui praeidamas pristos, Viešpatie, ir kaip liūdna, kai senelius taip esame nuvylę.

ŠERMENYS. Prosenelė guli karste, apsupta giminių ir artimųjų, o maži vaikeliai tarp milžinų kojų nardo, tarp savęs šypso damiesi ir nenuvargdami, nes tavo gyvybė, Viešpatie, nesibaigia, o tęsiasi iš kartos į kartą.

ŠERMENYSE. Nei akys, nei pirštai, nei lūpos, nei žvilgsniai, nei glostymas, nei žodžiai, nei net pačios širdys, Viešpatie, negali išsakyti ir išgirsti visa tai, kas tu mums, Viešpatie, visados švelniai ir meilingai esi.

KO LAUKIAME IŠ PAMOKSLININKŲ

KOSTAS PAULIUS

Laukiame iš jų to, kas mus paskatintų, atnaujintų, uždegtų ir sustiprintų bei pagilintų mūsų tikėjimą. Visa to laukiame ne tik iš žodžių, bet ir iš jų gyvenimo pavyzdžio. Kai pamokslininkas pats dega tuo, ką kitiems skelbia, ir nuoširdžiai stengiasi pagal tai gyventi, tada prabyla jo siela, jo širdis, ir jis tarsi pats save duoda. Tada jis savaime dalinasi su klausytojais savo ir kitų patyrimu, parodydamas konkrečius pavyzdžius, kaip daromos pastangos gyventi pagal Dievo žodį kiekvieną dieną, visose situacijose ir aplinkybėse.

Pamokslas be konkrečių pavyzdžių ir patyrimų lengvai gali virsti paprastu "pamokslavimu", kuris žmonių giliau neveikia, nes lieka atsietas nuo realaus gyvenimo, lyg negyvas, tik sausa teorija.

Kaip stipriai pavyzdys veikia, mes galime prisiminti ano meto Lietuvoje tėvo pasielgimą, kai jis barė paaugusį sūnų, kam šis pradėjo rūkyti. Vyriausias sūnus, tai girdėdamas, įsiterpė, sakydamas, kodėl tėvas draudžia sūnui, o pats dantyse laiko pypkę. Tėvas nutilo ir daugiau jauniausiojo nebarė, tik tuoj pat, priėjęs prie krosnies, pypkę įmetė į ugnį. Tokio tėvo pavyzdžio jaunuoliui užteko, ir jis rūkymą metė.

Pamokslininkui būtų svarbiau už viską mylėti savo klausytojus, kaip mylėjo Jėzus,

SAVA ŽEMĖ. Kaskart, Viešpatie, ant karsto užbarstome Lietuvos žemės trupinėlius ir gintaro rintukų. Kaskart graudulys laikosi širdyje, neprisiskverbdamas pro akis, kol tie beviltiškai negausūs grūdeliai stengiasi atstoti visa supančią ir priglaužiančią žemę, kurioje dvasia augome.

KELELIAI. Protarpiais mūsų žingsnių siūlės susitikdavo maloniom valandėlėm, tikėjimo žvilgsniui, bendru rūpesčiu, ateities viltimi, Viešpatie, — linksmu juoku, gražia nuostaba, o dabar tik susitiksime vėl Tavo prieglobstyje, kur jo gija jau pasiekė.

palikdamas pavyzdį, kai sakė: "Aš — gerasis ganytojas. Geras ganytojas už avis guldo gyvybę" (Jn 10,11). Tokia meilė gali paliesti klausytojus, ir jie klausys jo. Jėzus kaip tik tai ir sakė: "Jos klausys mano balso" (Jn 10,26).

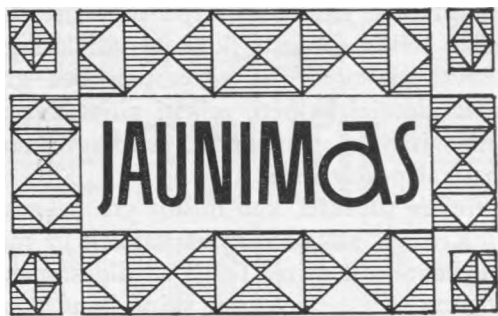
Be to, mums visiems labai reikia ir tikro nusiteikimo, kaip pamokslą sakyti ir kaip jo klausyti. Ir apie tai Jėzaus nuostabūs žodžiai labai aiškiai mums sako: "Aš šlovinu tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams" (Mt 11, 25)-

Dievas davė mums visiems galias, ir jas turime naudoti, norėdami jo žodį geriau suprasti bei pažinti. Bet reikia neužmiršti, kad tos mūsų galios ribotos. Dievas viską gerai padarė, ir jei mes ko neįstengiamo suprasti, pats laikas prisipažinti, jog esame mažutėliai. Dievas yra viskas, o mes jo aki-vaizdoje niekas, tad kaip galėtumėm išmatuoti jo išmintį savo išmonėmis?!

Deja, atsiranda tokių pamokslininkų, kurie sakomu ar rašomu žodžiu Dievo išmintį vis matuoja savo masteliu, kol nusi-matuoja ligi tokio laipsnio, jog Bažnyčios autoritetas yra priverstas ušdrausti tokiems viešai mokyti. Jie Šv. Raštą aiškina savaip, įrodinėdami, "kaip jiems ausyse niežti", jog tiesos yra tokios, kaip jie skelbia. Atrodytų, lyg Šventoji Dvasia tik juos apšviečia, o Bažnyčios autoritetui jau nebevadovauja. Tokie, savo išminties apakinti, klaidina žmones, keldami abejones ir sąmyšį.

Arba kaip gali pamokslininkas nuoširdžiai rūpintis sielomis, jei jis pats savo pašaukimui jau yra atšalęs?! Ir kaip nebus atšalęs, kai daug laiko ir širdies skiria kokiame nors pomėgiui, kuris jį pavergia ir neleidžia uoliai dirbti tam, kam Viešpats kunigą šaukia. Taip pat, kai jis įsitraukia į kokią pasaulietišką veiklą, kuri dominuoja jo visą asmenį, negali užsidedęs nešti savo pavyzdžiu ir žodžiu Gerosios Naujienos žmonėms, nes ne Jėzus viešpatauja jame, bet toji pasaulietiškos veiklos dvasia.

Bet mus, tikinčiuosius, tokie skaudūs reiškiniai turi tik paskatinti melstis už pa-

Ar iš mišių nieko negauni?

Asta Kižytė

Jaunimas, užklaustas, kodėl sekmadieniais neina į mišias, dažnai atsako, kad bažnyčia ir mišios jiems nieko neduoda. Kai kurie dar nueina į bažnyčią tik dėl to, kad jaučia pareigą, ten nuėję, tik sėdi ir nuobodžiauja. Kiti net ir šios pareigos nejaučia ir tik labai retai tenueina į bažnyčią.

Kartais tikrai labai sunku koncentruotis ir melstis, kai mintyse sukasi neatlikti darbai, neparuoštos pamokos ir t.t., o ypač sunku, kai tavęs laukia kokia nors pramoga. Sunku klausyti kunigo pamokslo, kai jis ne-

mokslininkus ir visus kunigus uoliau, melstis ir nepailsti, nes jie yra žmonės, kaip ir mes patys, ir taip pat turi savo žmogiškas silpnybes, trūkumus ir savo problemas. Turime nuostabų maldos pavyzdį, kai susirinkę tikintieji meldėsi už Petrą, o angelas jį išvadavo iš pančių ir kalėjimo.

Jei visada ištikimai melsimės už mūsų kunigus, padėsime jiems būti geresniais pamokslininkais ir galėsime tikėtis to, ko iš jų laukiame. O tokia malda už juos padės ir mums patiems vaduotis iš savo žmogiškų silpnybių bei trūkumų.

Mes turime neužmiršti Jėzaus pabrąsinimo melstis, kai jis sakė, kad ko tik prašysime Tėvą jo vardu, gausime. Kai melsdamiesi ir patys stengsimės būti geresniais ir to prašysim mūsų pamokslininkams su tikra meile, kuri nebijo jokio pasiaukojimo, tai galėsime tikėtis, kad tokia malda nebus vel-tui, ji padės ir pamokslininkams, ir mums.

suprantamas, neįdomus arba labai ištęstas. Tačiau reikia suprasti, kad ne visi kunigai apdovanoti sugebėjimu trumpai, bet gražiai ir įdomiai kalbėti, reikšti galias mintis, kurios įstrigtų į jaunuolių širdis ir juos dvasiškai praturtintų.

Reikia suprasti, kad mišios yra nekruvioji Kristaus auka ant kyžiaus, kuris už mus visus kentėjo ir mirė. Todėl su didesniu užsidegimu ir noru turėtume skirti bent trumpą valandėlę sekmadieniais malda, dalyvauti mišiose ir patiems bandyti suprasti vieną kitą pamokslininko mintį ir ją pergalvoti. Turėtume įsijungti į mišių maldas ir nuširdžiai melstis bei giedoti. Ko galime reikalauti, jei patys nieko negalime duoti? Visur kitur suspėjam, tik eiti į mišias — tai "bereikalingas laiko gaišinimas". Per mišias galime arčiau prieiti prie Dievo, pagalvoti apie gyvenimą, praeitį ir pažiūrėti į ateitį. Galime pagarbinti Dievą, prašyti ir dėkoti už viską, ką jis mums yra davęs šiame pasaulyje.

Aš bandžiau rimčiau pažiūrėti į jaunuolių nenorą eiti bažnyčion, atlikti religines pareigas, melstis. Sužinojau, kad kai kurie tik tingi rytą atsikelti. Visi kiti reikalai būna svarbesni, o nueiti į bažnyčią nelieka laiko, nors į mišias galima eiti ir šeštadienio vakarais, ir sekmadienio rytais bei vakarais. Kartais randama ir kitų priežasčių neiti į bažnyčią. Viena mergaitė man skundėsi, kad ji skaudžiai išgyveno savo motinos mirtį ir nustojo eiti į bažnyčią, nes Dievas ją taip žiauriai nuskriaudęs, atimdamas motiną. Tačiau tai mergaitei būtų buvę daug lengviau, jeigu ji maldoje būtų ieškojusi paguodos, jeigu pas Motiną Mariją būtų ieškojusi pagalbos.

Kartais tikintis jaunimas, patekęs tarp draugų, kuriems nesvarbu religija, nesmagiai jaučiasi, kai reikia eiti į bažnyčią. Tačiau reikia visuomet laikytis savo idėjų ir principų, nežiūrint, ką kiti apie tai galvotų. Reikia būti tuo, kuo esi.

Mes labai dažnai mėgstame tik linksmai ir smagiai praleisti laiką. Sunku susikaupti mokykloje, atlikti reikalingus darbus. O dar sėdėti bažnyčioje? Tai jau per daug. Tačiau

kaip minėtoji mergaitė prarado Dievą nelaimėje, tai daug daugiau žmonių nelaimėje jį atranda. Tačiau nėra protinga į jį atsiskirti tik tada, kai žmogų ištinka kokia nelaimė. Su savo draugais bendraujame ir džiaugsmuose, ir liūdesy. Dievas yra tikras mūsų Draugas ir Tėvas, visada pasiruošęs mums padėti. Atsiverkime jam. Dievas visus myli. Ar nevertėtų parodyti, kad ir mes jį mylime? Bent valandėlę per savaitę pasitikime nueiti į jo namus, dalyvaukime šv. mišių aukoje. Tai kas, kad trupučiuką kartais būna nuobodu, tai kas, kad kai kurie kunigai neįdomiai kalba, tai kas, kad ten susirenka tik vyresnio amžiaus žmonės. Ateikime mes, jaunimas, ir bus mūsų daugiau. Reikia dalyvauti sekmadienį mišiose, nes tai Bažnyčios įsakymas. Turime daug kitų pareigų gyvenime atlikti: mokslo, darbo, pramogų srityse. Mes jas atliekame. Pareigas Dievui ir Bažnyčiai taip pat reikia atlikti. O ar tai bus malonu, ar kančia, tai dažniausiai priklauso nuo mūsų pačių. Galime ir mes ieškoti būdų, kad pamaldos jaunimą labiau trauktų, kad jaunimas jas noriai lankytų.

Pliusai ir minusai būti lietuviu svetimame krašte

Pernai ši tema buvo duota jaunimui "Laiškų lietuviams" konkurse. Jau keli rašiniai buvo šiame žurnale išspausdinti, dabar dar pateikiame keletą minčių šia tema iš dviejų mergaičių rašinių.

Redakcija

Audra Bartkutė. Lietuviai turėjo palikti savo kraštą, nes rusai komunistai jį okupavo. Daugelis pabėgėlių po karo atsidūrė Amerikoje. Amerika buvo svetimas kraštas mūsų seneliams ir tėvams, bet mes jau gimę šiame krašte, todėl jis mums nėra svetimas. Nežiūrint to, mes Amerikoje esame ir pasiliksime lietuviais. Iš tikrųjų yra gera (todėl ir pliusas) ir naudinga būti lietuviu Ameri-

koje. Mes mokomės dvi kalbas, turime dvi skirtingas kultūras ir skirtingus papročius, todėl esame turtingesni už amerikiečius. Mes turime įvairių įdomių velykinių bei kalėdinių papročių, kurių amerikiečiai neturi. Jie gali mums pavydėti tautinių šokių ir liaudies dainų. Galima sakyti, kad mes esame dvigubos tautybės ir dvigubos kultūros žmonės, dėl to esame turtingesni už kitus. Tai yra didelis plusas.

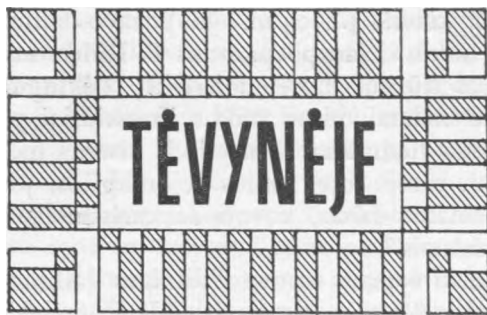
Būti lietuviu svetimame krašte minusas yra tas, kad čia ne mūsų tėvynė, ne mūsų kalba. Mes neturime daug progų kalbėti lietuviškai, todėl mūsų lietuvių kalba yra silpna, o kai kurie beveik visai jos nemoka. Mes čia neturime savo filmų, savo televizijos programų — tai taip pat minusas.

Vis dėlto manau, kad būti lietuviu Amerikoje yra daugiau plusų negu minusų.

Jolanta Salytė. Esu gimusi lietuvių tėvų šeimoje. Lietuviškoje mokykloje ir namų aplinkoje daug išmokau apie Lietuvą, jos istoriją, papročius, kultūrą. Taip mano akiratis labai prasiplėtė. Amerikoje dabar yra labai pabrėžiamas svetimų kalbų mokėjimas ir to mokėjimo svarba. Manau, kad, kai po studijų išeisiu į pasaulį, man bus lengviau gauti darbą, nes moku dvi kalbas: lietuvių ir anglų. Tačiau ne vien tik praktiška naudą iš lietuvių kalbos mokėjimo. Mokėdama lietuviškai, aš galiu skaityti lietuviškas knygas ir laikraščius, tokiu būdu mano išsilavinimas vis tobulėja. Amerikietišrame gyvenime nėra jokių trukdymų mano lietuviškam lavinimuisi. Lietuvių kalba ir lietuvių kilmė man nesudaro ir nesudarys jokių kliūčių ateities planams ir karjerai, todėl manau, kad verta mokytis lietuviškai ir ugdyti savo tautybę.

Kada nors, kai baigsiu mokslus ir turėsiu pinigų, aplankysiu savo tėvų kraštą, susitiksiu su giminėmis. Kaip galėčiau pasikeisti įspūdžiais ir žiniomis iš skirtingų kultūrų, jeigu nemokėčiau kalbos?

Aš tikiu, kad jokia tautybė, jokia kalba pati iš savęs neduoda jokių minusų — tai priklauso nuo atskiro žmogaus, ką jis gero ar blogo duoda žmonijai.

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

PIRMOJI LIETUVIŲ DAILĖS PARODA

Šiais metais sukanka aštuoniasdešimt metų nuo pirmosios Lietuvių dailės parodos. Ji įvyko, kur šiandien yra įsikūrusi Lietuvos Mokslo akademija, lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Tai senas trijų aukštų pastatas Vilniuje, Antakalnio gatvėje. Tais laikais šis namas priklausė P. Vileišiui. 1907 m. sausio 9 d. virš pastato suplevėsavo vėliava, skelbianti, kad čia atidaroma pirmoji lietuvių dailės paroda. Ją atidarant, buvo daug sveikinimo kalbų ir J. Tallat-Kelpšos diriguojamo Vilniaus "Kanklių" choro dainos. Daugiausia rūpesčių turėjo ruošėjai A. Žmuidzinavičius ir M. K. Čiurlionis. Šioje parodoje šių dviejų menininkų buvo iškabinti darbai. Jiems buvo mįslė, kaip juos įvertins išrankūs lankytojai? Būkstavimai netrukus liko užmaršty. Žmonės traukė Antakalnin pažvelgti ne tik į tapytojų kūrinius, bet ir pasigėrėti savitais lietuvių liaudies menininkų darbais. A. Žmuidzinavičius laiške tėvui, Dzūkijos sodiečiui, tomis dienomis rašė: "Parodai klojasi nesitikėtai gerai. Kasdien atsilanko po 40-50 žmonių. Atvažiuoja net iš labai toli. Daugybė paveikslų ir žmonių išdarbių jau nupirkta. Tautiškas skyrius, galima sakyti, kad visas jau nupirktas. Neliko nei vienos juostos, nei vieno žiursto".

Lankytojai ilgėliau stabteli prie paprastos skulptūros. Prie verpimo ratelio sėdi kaimo moteris. Tačiau ne į bėgantį siūlą nukreiptos akys. Kartu su berniuku ji žvelgia į knygutę. Tai bene pagrindinio parodos ruošėjo P. Rimšos skulptūra "Lietuvos

mokykla 1864-1904 m." Jai pozavo dailininko motina. Jau po parodos P. Rimša sakė: "Šiuo kūriniu norėjau išreikšti dėkingumą savo mamai, visus vaikus išmokusiai prie ratelio lietuviškai skaityti, ir visoms motėrimams, turėjusioms valios ir energijos, joms prieinamu būdu, kovoti su caristiniais suvaržymais".

Štai žymaus to meto Vilniaus dailininko L. Antokolskio nuomonė: "Jau praėjusiais metais pirmoji paroda parodė, kad lietuvių tarpe esama kelių puikių menininkų; tarp jų visai atskirai stovi M. K. Čiurlionis, neginčijamai įžymi ir originali asmenybė, kuria didžiutąsi kiekviena šalis bei tauta".

Daugumas parodos dalyvių buvo kilę iš sodžiaus, ir jie nevengė tai pabrėžti. Daugelyje kūrinių buvo skiriamas dėmesys gerai pažįstamam kaimo žmonių gyvenimui. Kas be ko, parodoje ryškėjo ir naujesniosios meno idėjos. Apie tai 1907-aisiais metais "Vilniaus žiniose" rašė Žemaitė: "Daug yra parodoje ir aukštų svajonių, artistišκών svajonių paveikslų, mums, žemės vabalams, nepermanomų. Tokiais galima tik pasidžiaugti, pasigėrėti ir pasididžiuoti..."

Pirmojoje lietuvių dailės parodoje daugiausia buvo iškabinti tapybos darbai ir išstatyti skulptūros darbai, kur, be M. K. Čiurlionio, A. Žmuidzinavičiaus, P. Rimšos, pasireiškė P. Virbickas, K. Ulianskis, K. Vitkauskas ir kiti dailininkai. Iš grafikos išskirtini A. Jarosevičiaus kūriniai. Ši paroda sujungė tuomet išblaškytas dailininkų jėgas, sužadino tolesnę mūsų meno plėtotę. ("Tiesa")

STUDENTŲ MIESTELIS

"Tiesoje" rašoma, kad Vilniuje, Antakalnyje, įsikūręs Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto ir Inžinierinio statybos instituto studentų miestas. Saulėtakio alėjoje rikiuojasi fakultetų, auditorijų korpusai. Netoliese stovi šešiolikaukščių bendrabučių kompleksas, turintis savo parduotuvę, ryšių skyrių, buitinių paslaugų, medicinos punktus, keturias valgyklas. Šiame miestelyje vyksta jaunimo poilsio vakarai, susitikimai ir vakaronės. Miestelis yra lan-

komas komunistų partijos ir vyriausybės vadovų, kurie pasikalba su dėstytojais ir studentais. ("Tiesa")

B. BURAČIO FOTOGRAFIJOS

Kauno istorijos muziejaus filiale, Perkūno namuose, atidaryta paroda "Iš Balio Buračio kūrybinio palikimo". Parodą, skirtą B. Buračio 90-osioms gimimo metinėms, surengė Kauno istorijos muziejus ir Lietuvos fotografijos meno draugijos Kauno skyrius. Parodoje — 60 fotografo darbų.

Lietuvos nusipelnęs kultūros veikėjas B. Buračias buvo fotografas ir kraštotyrininkas. Pažinoję žmonės prisimena jį kaip įdomią, savitą asmenybę. Jau nuo pat vaikystės Balys linko į meną: darė puošnias kraščio skrynias, roges, margino jas drožiniais ir ornamentais. Dešimties metų drožėjas savo kultuves, šaukštus ir kitus drožinius 1907 m. atvežė į dailės parodą Vilniuje. Vėliau mokėsi Šiaulių mokytojų seminarijoje, kur įsigijo pradinės mokyklos mokytojo teises. Kaune studijavo grafiką, dirbo Šiaulių "Aušros" muziejuje.

B. Buračias daug nuveikė kaip kraštotyrininkas ir gimtojo krašto istorijos fiksuotojas. Jis su fotoaparatu ant peties apkeiliavo visą Lietuvą. Pirmosios B. Buračio nuotraukos iš Pirmojo pasaulinio karo, o paskutinės darytos aštuntojo dešimtmečio pradžioje. Iki mūsų dienų išliko daugiau kaip **18 tūkstančių jo padarytų negatyvų ir 3 o tūkstančių fotonuotraukų.**

B. Buračias fotografavo ne tik tai, ką atsitiktinai pamatė. Jo atskiri skyriai sudaro ciklus, tokius kaip "Liaudiški žaidimai ir apeigos", "Lietuvių liaudies papročiai", "Kupiškėnų vestuvės", "Vaikų žaidimai" it kit.

B. Buračio kūriniai yra vertingi todėl, kad prie kiekvieno yra aprašymas. Tai neįkainojamas turtas istorikui. Gyvenimo pabaigoje kraštotyrininkas daugiausia tvarkė savo archyvą kartu su Vilniaus universiteto dėstytoju V. Juodakiu. Paruošė knygą, kuri pasirodė priešpaskutiniaisiais jo gyvenimo metais. Mirė fotografas 1972 metais liepos 28 d. ("Tiesa")

LIETUVIŲ GARSİ RAŠYTOJA I. SIMONAITYTĖ

Sausio 23 d. sukako 90 metų, kai gimė rašytoja Ieva Simonaitytė. Ieva Simonaitytė yra rašytoja, kuri po Žemaitės ir Lazdynų Pelėdos, drauge su Salomėja Nėrim, dar kartą įrodė, kokie dideli talentai slypi mūsų liaudies moterų tarpe, kokią didelį įnašą jos sugeba įdėti į mūsų kultūrą.

Ieva Simonaitytė yra pirmoji po Kristijono Donelaičio taip giliai ir plačiai atskleidusi lietuvininkų kalbos lobius. Ji įnešė juos į bendrą didį mūsų literatūros kalbos žodyną. Didžiulis Ievos Simonaitytės vaidmuo lietuvių realizmo raidoje, o taip pat pas mus formuojant dar nelabai paplitusį, tačiau pasaulinėje literatūroje turtingas tradicijas turintį šeimos epopėjos modelį. Ieva Simonaitytė yra labai savito talento menininkė. Slenka metai, dešimtmečiai — net kartos keičiasi, bet Ieva Simonaitytė vis tokia pat: kaip ta šimtametė pamario pušis, giliai suleidusi šaknis į giminės smėlį.

Prieš Antrąjį pasaulinį karą rašytoja gyveno Klaipėdoje, Vilniaus gatvėje 13-jame name. 1968 m. miesto vykdomasis komitetas įkūrė masinę biblioteką su skaitykla. Rašytojai buvo įteikti raktai nuo jos "buto". Iki šiol, jei ką rasdavo reikalinga, atiduodavo muziejams. Dabar ėmė saugoti savo skaityklai. Skaityklą parėmė leidiniais rašytojos gerbėjai. Dailininkas Edvardas Malinauskas nupiešė didelį paveikslą — Aukštųjų vasaros vaizdą. Tai prisidėjo prie tolesnės dailininko ir rašytojos draugystės. Ji mielai pozavo dailininkui, kai šis piešė jos portretą. Kai paveikslas buvo baigtas, bet dar dažai nenudžiūvę, rašytoja savo ranka, lyg rašydama ant rasoto lango stiklo, išvedžiojo savo pavardę.

Vytautas Kaltenis "Tiesoje" rašo, kad nežinoma, ar Ieva Simonaitytė kada nors yra buvusi Įsrutyje, kur neva prasideda jos romanas "Aukštųjų Šimonių likimas". Kada jie, su kino dokumentininkais važiaavę palei upę ir sugrįžę, bandė klausinėti rašytoją, kur buvęs Šimonių rūmų bokštas, kad jo niekur neradę, ji tik mįslingai šypsojosi.

Ieva Simonaitytė parašė "Pikčiurnienę" — tai viena iš stipriausių šeštojo dešimtme-

čio apysakų. Vėliau buvo išspausdinta jos romano "Vilius Karalius" antroji dalis, autobiografinė trilogija. Jau labai sirgdama, parašė "Paskutinę Kūnelio kelionę". Mums visiems gerai žinomas "Aukštųjų Šimonių likimas". Už šį romaną Ieva Simonaitytė laimėjo pirmąją Lietuvos valstybės premiją. Nuo 1936 m. rašytojai buvo paskirta Lietuvos valstybės pensija — 300 litų per mėnesį.

Ievos Simonaitytės romanas "Aukštųjų Šimonių likimas" nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu, po V. Mykoliaičio Putino "Altorių šešėly", buvo antrasis, sukėlęs visuomenėje didelį susidomėjimą, plačiai skaitytas, leistas pakartotomis laidomis. ("Tiesa")

IEVOS SIMONAITYTĖS LITERATŪRINĖ PREMIJA

Apdovanojimą įsteigė Klaipėdos rajono "Jaunosios gvardijos" kolūkis, kurio teritorijoje yra I. Simonaitytės gimtasis Vanagų kaimas. Premija bus skiriama kasmet uostamiesčio zonos rašytojams bei jaunųjų rašytojų sekcijos nariams už geriausius kūrinius arba kitiems Lietuvos rašytojams, literatūrologams, kurių kūryboje atsispindės Ievos Simonaitytės gyvenimas, Klaipėdos krašto istorija ir nūdieną.

Rašytojas Romas Sadauskas tapo pirmuoju Ievos Simonaitytės literatūrinės premijos laureatu. Premija jam paskirta už praėjusiais metais pasirodžiusį romaną "Ežerėnų papartis". ("Tiesa")

LIETUVIŠKOS KNYGOS PARODA ŠVEDIJOJE

Gruodžio mėn. Stockholme atidaryta paroda "Tūkstantis knygų iš Lietuvos". Ją surengė Stockholmo universiteto "Baltikos" institutas drauge su Lietuvos valstybinių leidyklų, poligrafijos ir knygų prekybos reikalų komitetu.

Tai didžiausia iš visų užsienyje rengtų lietuviškų knygų parodų. Tūkstantis geriausių per pastarąjį dešimtmetį išėjusių iš spaudos knygų atstovauja visoms Lietuvos leidykloms. Pateikta visuomeninė-politinė, grožinė, mokslinė, jaunimo, vaikų literatūra, enciklopediniai leidiniai, žodynai, atlasai, meno ir fotoalbumai. Vilniuje anglų kalba išleistas katalogas su kiekvieno leidi-

Skyrių tvarko JUOZAS V AIŠNYS, S.J.

DALYVIAI - LIETUVIŲ KALBOS PUOŠMENA

Dalyvis yra, galima sakyti, pati įdomiausia kalbos dalis. Jis gali būti vartojamas ir kaip veiksmazodis, ir kaip būdvardis, ir kaip daiktavardis. Sakinyje dalyvis gali eiti veiksniu, tariniu, papildiniu ir pažyminiu. Nė viena kita kalbos dalis nėra tokia įvairi bei versatili.

Daugelyje *gyvųjų* indoeuropiečių kalbų dalyvių sistema yra gerokai sunykusi, sumažėjusi. Sakysime, daugelis modernių germanų bei romanų kalbų yra teišlaikiusios tik liekanas šios kadaise plačios sistemos. Anglų kalboje yra likę tik du dalyviai: pvz., *working* ir *worked*. Panašiai ir vokiečių kalboje: *arbeitend* ir *gearbeitet*. O lietuvių kalboje yra gausybė dalyvių, arba, tiksliau sakant, gramatinių dalyvių sistemos kategorijų: keturi veikiamieji dalyviai (pvz., *dirbąs*, *dirbęs*, *dirbdavęs*, *dirbsiąs*); trys neveikiamieji dalyviai (pvz., *dirbamas*, *dirbtas*, *dirbsimas*); keturi padalyviai (pvz., *dirbant*, *dirbus*, *dirbdavus*, *dirbsiant*), vienas pusdalyvis (pvz., *dirbdamas*) ir vienas reikiamybės dalyvis (pvz., *dirbtinas*). Tai gi lietuvių kalboje iš viso yra vartojama trylika dalyvių, arba dalyvinių kategorijų. Teisybė, kai kurios iš šių trylikos dalyvinių formų — bent normalioje šnekamojoje kal-

boje — yra retai vartojamos, tokios, kaip busimojo laiko neveikiamasis dalyvis (= *dirbsimas*), busimojo laiko padalyvis (= *dirbsiant*), tačiau jie vis dėlto vartojami bent jau rašomojoje kalboje — tam tikromis progomis, sakysime, vad. retorikoje, perpasakojant (formaliai) kitų žmonių kalbą, šneką, t.y. netiesioginėje kalboje ir pan.

Kodėl lietuvių kalboje "priviso" tiek daug dalyvių? Praeityje kai kurie kalbininkai, ypač vokiečiai, buvo net pareiškę nuomonę, kad lietuvių kalboje esą per daug dalyvinių formų, kad kai kurios šios dalyvių formos yra nereikalingos, pasikartojančios, vad. redundantinės, ar net tautologinės. Bet čia iš tikrųjų nieko nuostabaus nėra: visose kalbose galima rasti pasikartojančių, sinoniminių formų. Jų ypač galima pastebėti ten, kur nėra aiškių ribų. Tai yra vad. sinonimai, tokie kaip *kiškis* ir *zuikis*, *kėdė* ir *krėslas*, *meška* ir *lokys* ir daugelis kitų. Žodyno arba leksikono sinonimus, aišku, galima greičiau pastebėti, bet jų pasitaiko ir gramatikoje. Pvz., lietuvių kalboje laiko sąvokas galima išreikšti net keliais linksniais: *rytą*, *ryte*, *rytais*, *savaitė*, *per savaitę*, *savaitėje* ir t.t. (Jau kitas klausimas, kokio sinonimiškumo laipsnio yra tokios formos, ko mes čia nenagrinėsime).

Taigi ir dalyvių gausumas netrukdo kalbos aiškumui, o tik puošia pačią kalbą savo formų įvairumu, savo įvairių semantinių niuansų galimybėmis. Imkime kad ir tokius du sakinius: (1) *Kai aš pavalgiau, išėjau pasivaikščioti*, ir (2) *Pavalgęs, aš išėjau pasivaikščioti*. Abu šie sakiniai reiškia iš tikrųjų tą patį dalyką, tačiau antrasis sakinyje yra šiltesnis, konkretesnis, negu pirmasis: antrasis sakinyje gali būti suprantamas kaip išreiškiantis, kad aš dar jaučiu pavalgymo pasekmes, kai einu pasivaikščioti ir t.t.

Todėl kai kurie mūsų poetai mėgsta vartoti daugiau dalyvių, negu jų pasitaiko kasdieninėje kalboje. Tuo atveju dalyviai suteikia poezijai tam tikro viską apimančio jausmo, kitokios nuotaikos. Tai dar nereiškia, kad be dalyvių nebus geros poezijos, tačiau gerai ir talentingai vartojami dalyviai gali poeziją tik papuošti. Šis konkretus

nio anotacija. Parodai pasibaigus, visa literatūra bus padovanota "Baltikos" institutui Stockholme, kuris numato ateinančiais metais surengti panašią švedų knygų parodą Lietuvoje. ("Tiesa")

klausimas, kiek man žinoma, beveik niekur dar nenagrinėtas. ..

Tik paimkime tokį pavyzdį iš žinomo Putino eilėraščio:

Lydėdami gęstančią žarą, vėlai

Pakilo į dangų margi sakalai.

Ir tarė margieji: Negrįšim į žemę,

Kol josios pakalnės ir kalnai aptemę.

Jeigu mes dabar mėgintume pirmojoje eilutėje du dalyvius (= **lydėdami, gęstančią**) pakeisti nedalyvinėmis formomis, visa poezija čia išnyktų.

Taigi dalyvių gausa lietuvių kalboje nėra kalbos apsunkinimas, o jos nuostabi puošmena. Jau visiškai kitas klausimas, kiek iš mūsų sugeba gerai, taisyklingai, tinkamai dalyvius vartoti. (Man čia prisimena, kad ir Lietuvoje, Lietuvos mokyklose, dalyvių išmokimas, jų tinkamas vartojimas nebuvo jau toks lengvas dalykas. Visi abiturientai, laikydami baigiamuosius egzaminus, bijodavo išsitraukti bilietą apie dalyvius).

Niekas negali tikrai pasakyti, kodėl lietuvių kalboje yra tiek daug dalyvių. Mes tik žinome, kad lietuvių kalba, paveldėjusi visus pagrindinius dalyvių modelius iš indoeuropiečių prokalbės, juos išlaikė. Ne tik išlaikė, bet dar ir naujų dalyvių formų įsivedė. Daugelis modernių kalbų, kaip jau anksčiau minėjome, išsiverčia su pora dalyvių, tik senosios klasikinės kalbos yra turėjusios gausesnes dalyvių sistemas. Apskritai kalbant, lietuvių kalba, gerai vartojama, turėtų turėti daugiau dalyvių, negu kitos moderniosios kalbos, nes tai ir sudaro lietuvių kalbos archaiškumo, bet kartu ir išraiškumo specialią žymę, galima sakyti, skiriamąjį lietuvių kalbos požymį. Čia mes dabar trumpai permesime akimis pagrindinius lietuvių kalbos dalyvių vartojimo atvejus. (Apie dalyvių sudarymą, jų vartojimą, jų linksniavimą, kirčiavimą galima rasti beveik kiekvienoje geresnėje lietuvių kalbos gramatikoje bei sintaksėje. Pilna dalyvių sistema yra duota ir angliškai: **Introduction to Modern Lithuanian**).

Taigi dalyviai vartojami:

(1) Sudėtiniuose, arba sudurtiniuose lai-

kuose: **aš esu buvęs, aš buvau buvęs, aš būdavau buvęs, aš būsiu buvęs..** .

(2) Neveikiamojėje rūšyje: **aš esu baramas, aš buvau baramas, aš būdavau baramas; aš esu bartas, aš buvau bartas, aš būdavau bartas, aš būsiu bartas..** .

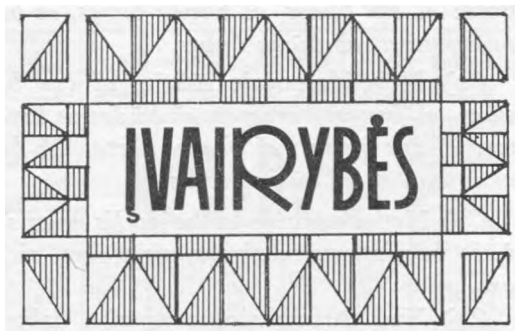
(3) Netiesioginėje kalboje: **Jis man sakė, jo brolis sergqs, sirgęs, sirgdavęs, sirgsiqs...**

(4) Vad. sutrauktiniuose, arba dalyviniuose, šalutiniuose sakiniuose: **Perskaitęs knyga, aš išėjau pasivaikščioti...**

(5) Lietuvių kalboje pusdalyvis vartojamas tik vardininko linksnyje (= **dainuo damos, dainuodama, dainuodami, dainuodamos**). Reikia taip pat šia proga prisiminti, kad pusdalyvis neturi tikrosios laiko reikšmės: (a) **Linksmi dainuodamas, Jonelis dirvą aria**. (b) **Linksmi dainuodamas, Jonelis dirvą arė**. (c) **Linksmi dainuodamas, Jonelis dirvą ardavo**, (d) **Linksmi dainuodamas, Jonelis dirvą ars**. Praktiška pastaba: pusdalyviai gali būti vartojami tik tada, kai veiksny s abiejuose sakiniuose yra tas pats: Jonelis dainuoja, ir tas pats Jonelis dirvą aria.

(6) Padalyviai vartotini, kai abiejuose sakiniuose veiksniai yra skirtingi: (a) **Visiems jo draugams kalbant, Jonelis tylėjo**. (Draugai kalbėjo, Jonelis tylėjo), (b) **Jam viską pabaigus, mes ėjome namo**. (Jis pabaigė, mes ėjome). Praktiška pastaba: būtojo dažninio laiko padalyvis (= **dirbdavus**) ir busimojo laiko pusdalyvis (= **dirbsiant**) vartojami labai retai, daugiausiai tik netiesioginėje kalboje: **Mes manėme jį dažnai per naktis dirbdavus. Visi manė jį važiuosiant namo, bet jis pasiliko mieste**.

(7) Tačiau dažniausiai dalyviai yra vartojami kaip būdvardžiai, arba kaip pažymimieji žodžiai: (a) **Sergqs žmogus negali dirbti**, (b) **Antanas yra visuomet pavargęs ir nusiminęs**, (c) **Jis man grąžino sutepliotą knyga**, (d) **Onutė gyveno apgriuvusiame namelyje**. Praktiška pastaba: šiuo atveju daugiausiai vartojami du veikiamieji (esamojo ir būtojo kartinio laiko: **sergqs, nuvargęs..**) ir du neveikiamieji (esamojo ir

MAŠINA — VERTĖJA IŠ ANGLŲ KALBOS Į JAPONŲ

Japonų firmos “Toshiba” mokslininkai sukūrė automatinę vertimo iš anglų kalbos į japonų sistemą, kuri skiriasi nuo ankstesnių įrenginių kompleksiškumu ir eksploataavimo paprastumu. Videoindikatoriaus ekrane vienu metu matomas angliškas tekstas ir jo vertimas. Jei originalo tekste yra daugiaprasmių žodžių, pateikiami vertimo variantai, kuriuos pasirenka vertėjas-operatorius. Vertimo sistemos žodyne yra 130 tūkstančių žodžių: 30 tūkstančių pagrindinių, 50 tūkstančių specialių terminų iš įvairių mokslo sričių ir 50 tūkstančių žodžių, ku-

būtojo kartinio laiko: pvz., *kepamas, iškep-tas...*) dalyviai.

Čia mes, žinoma, surašėme tik septynis pačius svarbiausius dalyvių vartojimo atvejus. Kas rimtai norėtų iš naujo išstudijuoti visą dalyvių vartoseną, čia jau neapsieis be geros gramatikos (dalyviai, sudėtiniai laikai, neveikiamoji rūšis...) ir sintaksės (dalyvių vartojimas, dalyviniai posakiai bei sakiniai...).

Kai mes pradedame vis rečiau ir mažiau dalyvius vartoti, tuo pačiu jau pradedame prastinti ir susinti lietuvių kalbą. Antra vertus, vartodami dalyvius, mes turime turėti arba gerai išlavintą taisyklingo kalbos vartojimo jausmą, arba lietuvių kalbos dalyvių vartoseną iš naujo išmokti.

Žodžiu, turime mylėti ir taisyklingai vartoti tas lietuvių kalbos puošmenas: jos trylika dalyvių, arba dalyvinių formų. Tik dar kartą prisiminkime: jokia kita indoeuropiečių kalba tokia dalyvių gausa negali pasigirti.

Dr. Antanas Klimas

riuos įveda savo nuožiūra vartotojas. Vertimo greitis — 5 tūkstančiai žodžių per valandą, vertimo tikslumas — 90%. Ši sistema labiausiai tinka verstti patentinę ir mokslinę-techninę literatūrą. Ji kainuoja apie 40 tūkstančių dolerių.

ESPERANTININKŲ JUBILIEJAI

Pernai esperantininkai atšventė 80 metų jubiliejų nuo pirmojo esperantininkų pasaulinio kongreso 1990 m. Lenkijoje įvyks 72-asis šios tarptautinės kalbos kongresas. Esperantininkai susirinks į Varšuvą paminėti 100-ųjų esperanto kalbos sukūrimo metinių. Šią kalbą sukūrė Lietuvos žydas Liudvikas Zamenhofas. Dabar pasaulyje yra daugiau kaip du milijonai esperantininkų. Jų skaičius vis didėja.

KOKA KOLOS JUBILIEJUS IR PASLAPTIS

Jau seniai yra žinomas tropikų augalas k o l a . Pietų Amerikos indėnai iš kolas gamino žvalinančius gėrimus. Kola buvo labai vertinama ir Afrikoje, kur jos sėklos atstodavo netgi pinigus, pavyzdžiui, perkant vergus. Tačiau pasaulinę šlovę šis augalas užsipelnė Amerikoje, kai farmacininkas P. Pembertonas prieš šimtą metų (1886) iš Pietų Amerikos kolas riešuto pagamino tamsiai rudą kvapnų gėrimą. Jis buvo skanus gerti ir puikiai malšino troškulį. Taip atsirado koka kola. Ji netrukus paplito visame pasaulyje ir iki šiol yra vienas populiariausių gaivinančių gėrimų. 155-iose šalyse kasdien išgeriama beveik 250 milijonų butelių koka kolas.

Nuo pat jos atsiradimo konkuruojančių firmų chemikai stengiasi sužinoti šio gėrimo paslaptį. Pavyko nustatyti, kad 99% šio gėrimo sudaro: gazuotas vanduo, degintas cukrus, fosforo rūgštis, kofeinas, ekstraktas iš nukritusių kokos lapų ir kolas riešutų. Bet kas yra tas likusis 1%, niekaip nesiseka išaiškinti. Gėrimą gaminanti firma ne tik niekam neatskleidžia paslapties, bet ir nutyli pavardes žmonių, kurie žino jo cheminę sudėtį. Manoma, kad tokių žmonių yra dešimt. Jeigu jie visi drauge pamirštų gėrimo sudėtį, turėtų susirinkti mažiausiai septyniese ir patraukti į vieną Džordžijos (Georgia) valstijos banką, kur tolimiausio rūsio seife saugoma šio gėrimo cheminė formulė. Norint atrinkti seifą, dar reikia sukviešti banko direktorių tarybą. Tik ji gali nutarti: leisti ar neleisti susipažinti su formule. Jei taryba pritaria, seifas bus atraktas griežtai nurodytu laiku, stebint valstijos valdžios atstovui.

GRENLANDIJOS LEDAS AMERIKOJE

Tarp Grenlandijos ir JAV skraido lėktuvai, kurie reguliariai pristato į Niujorką neįprastą krovinį. Tai specialiose Grenlandijos šachtose “kasamas”

ledas. Jo amžius — keli milijonai metų. Niujorkiečiai už šią prekę brangiai moka, nes senovinis ledas yra labai švarus, neužterštas cheminėmis medžiagomis, dėl to jis ypač pageidaujamas gydymui.

ARCHEOLOGAMS PADĖJO ALPINISTAI

Labai vertingų archeologinių radinių aptikta Meksikoje. Tai dar prieš Kolumbo laikus daryti moliniai ir mediniai indai, statulėlės, brangakmenių papuošalai. Jūs surado ne archeologai, o alpinistai 5000 m aukštumoje. Istorikų manymu, senieji indėnai buvo geri alpinistai. Tiesa, jie kopdavo į kalnus ne dėl sportinių rekordų, o dievams nusilenkti. Nešdavo jiems aukas, kurios šiandien yra neįkainojamos vertybės.

AR PALENGVĖS KOVA SU UODAIS?

Egipto mokslininkams parūpo sužinoti, kas privilioja uodus. Mat uodai tiesiog užplūdo šios šalies miestus ir kaimus. Neretai šie vabzdžiai platina maliariją ir kitas ligas. Kairo universiteto bendradarbiai išaiškino, kad uodą patelę, ypač pasižyminčių kraugeriškumu, traukia šilkas, medvilnė, nailonas. Kitoms medžiagoms ji abejinga. Sužinojus uodų pomėgius, bus galima sėkmingiau su jais kovoti.

PREZIDENTAS — GAMTOSAUGININKAS

Centrinės Afrikos Respublikos prezidentas Andrė Kolinga ėmėsi asmeniškai vadovauti kovai su brakonieriais. Malūnsparnį, kuriuo skrido prezidentas apžiūrėti nacionalinio parko, apšaudė brakonieriai iš automatų. Tik po įnirtingo susišaudymo gamtosauugininkams pavyko suimti 24 nusikaltėlius ir konfiskuoti grobį — 220 dramblių ilčių. Vakarų šalyse vėl įsigalėjo dramblio kaulo dirbinių moda, kuri brangiai atsieina Afrikos gamtai. Vien per pastaruosius dešimt metų dėl barbariško brakonieriavimo Centrinėje Afrikos Respublikoje iš buvusių 80 tūkstančių dramblių liko tik 15 tūkstančių.

STIPENDIJA NERŪKANTIEMS

“Jei švedų studentas mokosi Osle ar Kopenhagoje ir nori gauti stipendiją, jis privalo nerūkyti” — paskelbė stipendijas skirantis fondas. Tai ne vienintelis tokio pobūdžio nutarimas. Suomijos aviacijos kompanija uždraudė rūkyti vidaus linijų lėktuvuose. Jos patirtį perėmė Norvegija. Skandinavijos šalių profsajungų vadovai rengiasi svarstyti priemonės rūkymui darbo vietose apriboti.

RECEPTAS ILGAI GYVENTI

Kuo daugiau energijos išiekuojame eidami, dirbdami ar sportuodami, tuo ilgiau gyvename — garantuoja Harvardo universiteto mokslininkai. Ilgus metus jie kompleksiskai tyrinėjo aukštųjų mokyklų auklėtinius, baigusius mokslus tarp 1916 ir 1950 m.

Grįžta senutė iš kelionės po Šv. Žemę. Niujorko muitinėje paklausta, ką iš ten vežasi, muitininkui atsako, kad nieko neleidžiamo lagamine neturinti, nes nerūko, negeria ir net jokių vaisių nesusigundžiusi įsidėti. Vežasi tik du butelius šventinto vandens ir vieną (leidžiamą) butelį džino. Muitininkas, patikrinęs ir suradęs, kad ir kituose dviejuose buteliuose yra džinas, jai sako:

Iš viso buvo iširta 17 tūkstančių žmonių. Tyrinėtojai įsitikinę, kad kiekviena sportui skirta valanda prailgina gyvenimą dviem valandomis. Bet, pvz., tenisą tuo tikslu reikia žaisti ilgiau, nei plaukyti. Plaukikas keliskart greičiau už tenisininką išiekuoja energiją.

LĖKŠTĖS IR APETITAS

Medicininiais tyrimais išaiškinta, kad ir virtuvės indų spalva turi reikšmės apetitui. Štai raudonos, oranžinės ir geltonos lėkštės žadina apetitą. Žydra ir žalia spalva jį slopina. O pačios neapetitiškiausios spalvos yra: žalsva, blyški rožinė, tamsiai žalia, tamsiai pilka ir balta.

ILGIAUSIAS AUTOBUSŲ KELIAS

Pats ilgiausias pasaulyje autobusų kelias yra Australijoje — jis kerta visą žemyną nuo Perto iki Melburno. Šį 6500 km kelių autobusai nuvažiuoja per 62 valandas.

PROFESORIUS PRALOŠĖ

Maskvos universiteto profesorius, žymus pediatras Nilas Filatovas (1847-1902) labai mėgo žaisti šachmatais. Kartą jį pakvietė pas sergantį berniuką. Apžiūrėjęs jį, profesorius pamatė prie lovos šachmatų lentą su išdėliotomis figūromis.

— Tu žaidi šachmatais? — paklausė profesorius. — Gal sužaistume partiją?

Po kelių minučių profesorius gavo matą. Per kitus profesoriaus vizitus jie vėl žaidė, bet berniukas vis laimėdavo. Tas berniukas buvo būsimasis pasaulio šachmatų čempionas Aliochinas.

— Betgi ir šituose buteliuose džinas!
— Na, matot, ir vėl įvyko stebuklas! — sušunka senutė.

Vyskupas nuvyko į parapijos pradžios mokyklą pažiūrėti, kaip vaikai laiko egzaminus iš tikybos. Klebonas iššaukia mažą mergytę ir klausia:

— Pasakyk, vaikeli, kas yra vedybos?

Mergaitė pamirksi akutėmis, paskui užsimerkia ir vienu atsikvėpimu išdžina:

— Tai yra tokia baumės vieta arba toks stovis, kai išganyto teisės nepraradusios sielos, prieš patekdamos į dangų, atgailauja už savo mažas nuodėmes. ..

— Bet, mano vaikeli, tu gi kalbi apie skaistykla, — nutraukia mergaitę klebonas.

— Kunige klebone, — besijuokdamas sako vyskupas, — gal mergaitė iš tikrųjų pasakė teisybę. Mudu gi niekad nebuvo vedę ir apie tuos dalykus, atvirai kalbant, nedaug nežinome.

Sakome, kad Maskvoje yra paplitęs toks anekdotas. Jį pasakoja į ausį, prieš tai gerai apsidairę.

— Kokios valstybės piliečiai buvo Adomas ir Ieva?

— Kam dar klausi — aišku, kad jiedu buvo tikri sovietų piliečiai.

— Bet iš kur tu žinai?

— Argi tau neaišku? Jie abu buvo nuogi, pavalgyti teturėjo vieną obuolį ir gyveno rojuje. Argi ne lygiai taip, kaip ir mes?

— Vakar mačiau tave su kažkokia moterimi — turiu pasakyti, kad tavo skonis ne per geriausias.

— Tik tu, susimildamas, neprasitark apie tai mano žmonai.

— Gali manim visiškai pasitikėti. O kas gi buvo toji moteris?

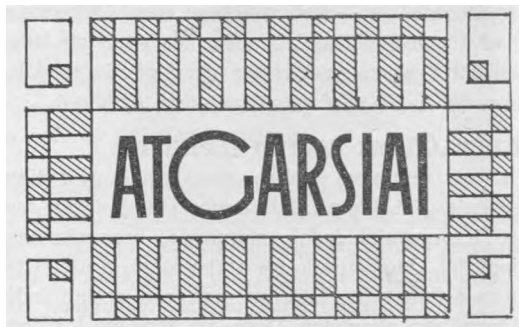
— Tai mano žmona, broleli!

— Apie ką kalba vyrai, kai vieni tarpusavy pasilieka? — paklausia moteris vyrą.

— Apie tą pat, kaip ir moterys.

— O tai begėdžiai! — su panieka veide atsako moteris.

■ Antigvos-Barbudos valstybė Karibų jūros rytuose sutarė su Vatikanu užmegzti diplomatinis santykius. Ši valstybė yra viena iš mažųjų. Jos plotas tik 440 kv. mylių. Gyventojų turi per 80.000, daugiausia anglikonų tikybos. Nepriklausoma tapo 1981 m. Anksčiau priklausė D. Britanijai.

TRUMPI SKAITYTOJŲ LAIŠKAI

“Laiškų lietuviams” žurnalui esame patenkinti, Jame yra tiek daug sielai peno. Labai patinka kun, J. Vaišnio vedamas “Kalbos” skyrius, “Trumpai iš visur”, “Tėvynėje”, “Jaunimas”, “Šeima”, nuotraukos. Perskaitome visą žurnalą. Viskas įdomu.

Aleksas Sadauskas

“Laiškai lietuviams” yra laukiamas svečias. Visada perskaitau nuo pirmo puslapio iki paskutinio. Atrodo, kad būtų gerai, jeigu tų puslapių būtų dar daugiau. Visi skyriai įdomūs, bet labiausiai seku “Kalbos” skyrių.

Vacys Urbonas

Mielai skaitau “Laiškus lietuviams”. Man viskas įdomu, bet, kai gaunu naują numerį, pirmiausia skubu skaityti, kas dedasi mūsų tėvynėje, paskui perskaitau “Įvairybės”, o po to — visa kita. Ačiū už viską.

I. Žemaitienė

Linkiu Jums daug sėkmės visuose darbuose. Laikraštis visada yra laukiamas ir skaitomas su meile ir pagarba Jums už tiek daug įdėto darbo!

E. Tribinevičius

Jūsų žurnalas tikrai yra įdomus ir vertingas. Niekad nenorėčiau jo atsisakyti. Dėl ligos uždelsiau atsiųsti prenumeratos mokesį. Atsiprašau. Ateityje stengsiuos laiku atsilyginti.

M. Šiaučiūnienė

“Laiškai lietuviams” visada yra mielas svečias, atnešantis daug paguodos dviasiai ir pajvairinantis vienatvę.

J. Lapšienė

“Laiškus lietuviams” skaitau nuo pat pradžios — vos tik iškėliau koją į Ameriką. Visą perskaitau, visuomet jo laukiu ir visuomet skaitysiu.

J. Janušonienė

KOKIŲ TEMŲ PAGEIDAUJAME

Didesnė dviejų dienų dalį praleidau besvarstydama, kodėl Jūsų žurnalas mus lanko jau daug metų, o jį skaitome labai mažai. Dar kartą atnaujinsiu prenumeratą ir šįkart skaitysiu po truputį kasdien, o ne visą iš karto. Gal dabar pasiseks, apmąščius priežastis.

Mudu su vyru ir vaikais domintų šios temos:

1. Bet kas iš Senojo Testamento, nes lietuvių kalba beveik nieko neturime.
2. Daugiau apie Mariją ir jos vietą kovoje su komunizmu ir už taiką.
3. Mintys iš V. Čičiūno, S. Barzduko, S. Ylos bei kitų lietuvių auklėtojų knygų apie krikščioniškąjį auklėjimą — savęs, šeimos, vaikų.
4. Šventųjų gyvenimai ir įdomių lietuvių biografijos, istorijos.
5. Specializuotų sričių žodynėliai, pvz., jūros gyvių ir pan.
6. Komentarai apie "Kronikos" įvykius.
7. Lietuvių (tradicinių, krikščioniškų) šeimų atsiliepimai į kasdieninius šeimos įvykius; patarimai, pagrįsti Šv. Raštu bei jų gyvenimo patyrimu. Vienu žodžiu, asmeniškai patarimai iš patyrusių, išsilaikiusių, laimingų šeimų.
8. Praplėstos žinios iš katalikiškojo gyvenimo.
9. Būtinai filmų recenzijų skyrius — kad laiku ir su katalikiška nuotaika mums patartų, ką vaikams bei jaunuoliams, o ir mums patiems vertėtų pamatyti, o dar labiau — ko ne.
10. Straipsniai iš "Reader's Digest" ar pan. apie auklėjimą, metodus, pasisėkimus, kuriuos galima pritaikyti lietuvių kultūros mokymui šeimose.
11. Straipsniai apie kitų tautų kultūras.

Rūta Udrienė

Redakcijos žodis. Prašome mūsų bendradarbius atkreipti į tai dėmesį ir pasistengti šias temas pagnagrėti, už ką būsim labai dėkingi.

TRUMPAI IŠ VISUR

■ Religinės poezijos konkurse, suruoštame Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejaus proga, pirmoji premija paskirta kun. dr. Leonardui Andriekui už rinkinį "Balsai iš anapus". Konkursą suorganizavo Ateitininkų federacija kartu su "Ateities" žurnalu. Vertinimo komisija: Viktorija Skrupskelytė, Vida Kuprytė ir Juozas Baužys.

■ Niujorko kardinolas John O'Connor Jordane apšaukė palestiniečių pabėgėlių stovyklą ir buvo labai paveiktas jų skurdo.

■ Nikaragvoje nutrūko pasitarimai tarp Bažnyčios vadovybės ir sandinistų vyriausybės atstovų; bandyta išspręsti Bažnyčios ir valstybės santykius, iškilusias problemas, bet derybos neatnešė jokių rezultatų.

■ Vengrijoje įkurtas katalikų centras vaikų invalidų slaugymui. Rūmų pastatymas ir įrengimas kainavo 25 mil. florinų. Didžiąją dalį — 20 mil. — sudėjo vengrų tikintieji, 4 milijonus suaukojo Vokietijos tikintieji, o vieną milijoną paskyrė Vengrijos marksistinė vyriausybė. Šiame centre globojama 80 jaunų ligonių iki 18 metų amžiaus. Tai jau antras toks katalikų centras Vengrijoje. Pirmąjį įsteigė a.a. kard. Lekai 1982 m.

■ Vatikanas išleis pašto ženklus Lietuvos krikšto sukakčiai paminėti. Pašto ženklus sukūrė dail. Vytautas Virkau.

■ Prancišketė seselė M. Genevieve Swiatowiec mirė Lemonte, motiniško namo ligonių skyriuje. Ji buvo sulaukusi 103 m. amžiaus ir buvo seniausia prancišketė Čikagoje.

■ Popiežius Jonas Paulius II paskelbė Marijos metus, kurie prasidės birželio 7 d. ir tęsis 14 mėnesių, ugdant specialų pamaldumą prie Marijos. Tai bus pasirošimas trečio krikščionybės tūkstantmečio pradžiai.

■ Lenkijoje, Olkusz vidurinėje mokykloje, iš klasių pašalinti kryžiai. Tos vyskupijos (Kelcų) vyskupas ganytojiškame laiške pasmerkė tokią netoleranciją, kuri drumsčia visuomenės ramybę, nepasitarnauja santarvės dvasiai.

■ Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros apaštalinis administratorius vysk. Antanas Vaičius savo kalėdiniame laiške pasmerkė negimusių kūdikių žudymą.

■ Jugoslavijos vyriausybė leido Lublijanos arkivyskui Sustar per valstybinį radiją perskaityti kalėdinį žodį, tačiau atmetė vyskupo prašymą Kalėdas padaryti nedarbo diena.

■ Filmų aktorė Ann Jillian, lietuvaitė, įdomiai papasakojo savo pergyvenimus, susirgus vėžio liga, darant jai operacijas. Pabrėžia, kiek malda ir religija padėjo jai pakelti didžius sunkumus. Pasikalbėjimą išspausdino "St. Anthony Messenger", o vėliau, vasario numery, persispausdino "Catholic Digest".

■ Miami policijos departamente, užsiimdama dvasiniu ugdymu, tarnauja domininkone seselė Beth Butler. Tai pirmoji moteris kapelione Miami policijoje. Ji turi akademinius laipsnius iš kriminologijos ir kriminalinės teisės. Ji kas mėnuo praleidžia apie 15 valandų, važinėdama automobiliu su moterimis policininkėmis, pasikalbėjimuose pagelbėdama joms

religinuose, moraliniuose klausimuose bei padėdama išspręsti dvasines problemas.

■ Lenkijos komunistinės vyriausybės galva gen. Wojciech Jaruzaleski sausio 13 d. aplankė popiežių ir su juo kalbėjosi 70 minučių. Vatikano pareiškime skelbiama, kad jie diskutavo Lenkijos problemas, santykius tarp Bažnyčios ir valstybės bei pasaulio taikos klausimus. Popiežius skatinęs vyriausybę rodyti daugiau pagarbos žmogaus teisėms, pripažinti Bažnyčiai teisinį statusą. Jeruzelskis pareiškė, kad pasikalbėjimas vyko susitarimo dvasia. Popiežius šią vasarą trečią kartą lankys Lenkiją.

■ Pasaulio vyskupų sinodas įvyks šiemet Romoje. Jame bus studijuojamas pasauliečio kataliko vaidmuo Katalikų Bažnyčioje. Sinodui jau iš anksto ruošiamasi.

■ Tarptautinė organizacija "Pagalba vargstančiai Bažnyčiai" išleido specialią Šv. Rašto laidą jauniui. Knyga teturi 64 psl. Jos jau paskleista beveik dvylika milijonų; iš viso — 43 laidos.

■ Burundi vyskupams Afrikoje popiežius Jonas Paulius II išleido ganytojišką laišką, reikšdamas solidarumą jų persekiojimuose, dabar patiriamuose iš nedraugiškos vyriausybės pusės. Ten gerokai suvaržyta Bažnyčios veikla, ištremiami misininkai, įkalinti kai kurie kunigai, uždaryta katalikų akcija ir kiti katalikų sąjūdžiai, suvalstybintos katalikų mokyklos. Popiežius skatina, nežiūrint sunkumų, ginti žmogaus teises, kovoti už pilnutinę žmogaus pagangą, rūpintis silpniesiems ir apleistais.

■ JAV juodųjų katalikų kongresas įvyks gegužės 12-24 d. Vašingtone, Katalikų universiteto patalpose. Tam ruošiantis, Čikagoje kovo 12-13 d. sušauktas arkivyskupijos juodukų katalikų kongresas.

■ Nikaragvos kardinolas Obando y Bravo, kai lankė savo draugus Miami priemiesty, buvo surištas ir sumuštas. Įtariama, kad tai marksistų sandinistų darbas.

■ JAV medicinos sąjungos (American Medical Association) pirmininkas dr. John Coury ragina visus grįžti prie religijos, ištikimybės šeimose, laikytis moralinių dėsnių, vengti palaidumo. Tai padės išsisaugoti ne vien AIDS ligos, bet bus naudinga ir saugantis širdies ligų.

■ Okupuotos Lietuvos gyventoja, sąžinės kalinė, religinės laisvės ir žmogaus teisių gynėja Jadvyga Bieliauskienė išlaisvinta iš Mordavijos moterų lagerio pirma negu jos bausmės laikas pasibaigė. Ji 1982 m. buvo nuteista 4 m. kalėti ir trejus metus pasilikti tremtyje. Išbuvusi 4 metus lageryje, paleista į laisvę. Jokio malonės prašymo nebuvo padavusi.

■ Londone įvyko Taizės ekumeninės bendruomenės surengtas Europos jaunimo susitikimas, sutraukęs

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" EKSKURSIJA

Tikrai įdomi šių metų ekskursija bus nuo birželio 11 iki liepos 2 dienos. Alitalia lėktuvu atskrisime į Milaną, o iš ten autobusu važiuosime į Vieną. Pakeliui vienai dienai sustodami Venecijoje. K Vienos vyksime į Vengrijos sostinę Budapeštą. Iš Vengrijos važiuosime į Jugoslaviją, aplankydami Zagreb, Split, garsiąją Marijos pasirodymo vietą Medjugorje ir Adrijos pajūrio kurortinį miestą Dubrovnik. Iš Jugoslavijos laivu persikelsime į Italiją, pernaktuosime Bari mieste ir kitą rytą važiuosime į Neapolį, kur aplankysime Pompėją. Pagaliau atvyksime į Romą, kur išbusime visą savaitę, dalyvaudami Lietuvos krikščionybės jubiliejaus ir arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacijos iškilmėse. Ekskursijos kaina (kelionė lėktuvu, laivu, autobusu, viešbučiai ir maistas du kartus per dieną) iš Čikagos — 2395 dol., iš Niujorko — 2345 dol. Žinoma, jei doleris nukristų, tai ir kainos gali pasikeisti.

Nedelsdami tuoj registruokitės šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Avė., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" METINĖ ŠVENTĖ

Metinė šventė bus gegužės 17 d., sekmadienį. Ta proga bus įteiktos premijos konkurso laimėtojams.

arti 25.000 jaunimo iš 20 kraštų. Suvažiavimas tęsėsi penkias dienas. Dalyviai buvo įsijungę į Londono katalikų ir anglikonų parapijų gyvenimą bei veiklą. Kasdien rinkosi bendrai maldai į keturias Londono bažnyčias. Vyko paskaitos, diskusijos. Viename maldos būdėjime dalyvavo Canterbury anglikonų arkiv. Runcie ir Anglijos Katalikų Bažnyčios primas kardinolas Hume.

■ Jugoslavijoje, Lublijanos mieste, gegužės mėnesio pradžioje planuojamas sušaukti Rytų ir Vakarų Europos jaunimo susitikimas.

■ JAV anglikonų-episkopų naujasis vadovas aplankė popiežių Joną Paulių II. Pasikalbėjime popiežius priminė Asyžiuje įvykusį religinių bendruomenių atstovų maldos už taiką susitikimą, liudijantį apie augantį krikščionių solidarumą, ginantį socialinį teisingumą, žmogaus asmens teises, ypač kiekvieno žmogaus teisę į gyvybę.

■ JAV žydų komitetas išleido 76 psl. knygą "The Struggle for Religious Survival in the Soviet Union". Sudėti įvairių tikybų liudijimai, jų tarpe ir Gintės Damušytės paskaita "Katalikybė Lietuvoje".

■ Prezidentas Reaganas savo kalboje į susirinkusį naują šimtąjį kongresą pareiškė, kad Dievas neturi būti ištremtas iš JAV mokyklų.

Juoz. Pr.

Nuoširdi padėka „LAIŠKŲ LIETUVIAMS“ rėmėjams.

45 dol. aukojo kun. V. Radvina.

40 dol. aukojo P. A. Raulinaitis.

30 dol. aukojo B. Čižikaitė.

Po 20 dol. aukojo: kun. K. Senkus, N. Zdanienė — mirusios motinos J. Raišienės atminimui.

Po 15 dol. aukojo: N. Šumskis, J. Telson, A. Aviža, A. Paulikas, A. Skučas.

14 dol. aukojo B. Pabedinskas.

Po 10 dol. aukojo: G. Bielskus, K. Linkus, B. Lukas, K. Ražauskas, O. Šilėnienė, A. Jurjonas, Č. Masaitis, O. Matusaitis, B. Bartkus, J. Rumbutis, K. Majauskas, J. Polikaitis, L. Velūnienė, E. Ribokienė, K. Butkus, A. Matulionis, A. Stankaitis, S. Kasnickas, J. Mikulionis, P. Gruodis, J. Dagys, K. Rimas, J. Zalagėnas, H. Bagdonas, A. Greiner, O. Martišauskas, L. Raslavičius, V. Šniolis, K. Staras, A. Pilipavičius, M. Kuncienė, S. Tamošaitis, S. Leipus, Z. Poderys, V. Grybauskas, S. Santvaras, E. Abelkienė, K. Meškauskas, K. Gasiūnas.

8 dol. aukojo S. Prialgauskas.

7 dol. aukojo K. Markus.

6 dol. aukojo S. Blynas.

Po 5 dol. aukojo: A. Rimkus, F. Putrius, V. Skėrys, K. Nenortas, M. Pauliukonis, J. Rugienius, R. Čepulis, S. Rutkauskas, P. Žolynas, J. Čėsna, E. Arlauskienė, S. Bakšys, S. Lukas, kun. J. Pakalniškis, D. Šatas, Z. Brencius, B. Kašinskas, V. Širmulienė, J. Turčinskas, J. Rukšėnas, P. Sidzikauskas, O. Dovydaitienė, B. Martick, J. Dziubinskas, A. Januška, A. Bliudžius, K. Otto, J. Leščinskas, S. Petrulis, M. Kriaučiūnas, A. Varneckas, V. Vaitkus, V. Pleškus, A. Sandargas, E. Meilus, Jr., J. Janušonis, E. Lukoshius, B. Augustauskienė, O. Ščiukas, A. Vitkus, S. Daržinskis, J. Skomantas, M. Zidžiūnienė, D. Jakas, J. Pleinys, A. Augaitis, L. Dainauskas, V. Vizgirda, F. Dimgaila, L. Krajauskas, O. Norvilienė, V. Maciejauskas, H. Pakalnis, L. Stasiūnienė, M. Mackienė, M. Česas, V. Barmienė, kun. V. Piktorna, A. Mikėnas, K. Trečiokas, V. Rociūnas, V. Kažėmekaitis, D. Mieliulis, G. Senkevičius, A. Stropienė, I. Laucius, A. Damijonaitis, A. Pašukoms, N. Gabė, B. Bernotas, kun. A. Goldikovskis, kun. V. Katarskis, J. Ardys, A. Barzdukas, A. Baleišis, E. Gaižutis, V. Siliūnienė, kun. J. Grabys, E. Bielkevičienė, T. Bogušas, D. Balsys, J. Grigaitis, P. Abromaitis, T. Alenskienė, N. Noreikienė, K. Genčius, O. Kindurys, A. Grigalauskas, A. Juškys, J. Bujauskas, J. Petrauskas, J. Kizlauskas, Z. Rajeckas, E. Pagirys, M. Kapočius, A. Rudis, S. Jakubonienė, M. Stankūnienė, A. Stropienė, J. Rejeris, S. Jankauskas, T. Šaulienė, kun. V. Kriščiūnevičius, L. Milukienė, P. Minkūnas, A. Juzaitis, V. Dailidkienė.

Po 4 dol. aukojo: kun. R. Krasauskas, S. Jelionienė, D. Balys, A. Vaičaitis, S. Zulpa.

Po 3 dol. aukojo: A. Stočkus, kun. J. Velutis, M. Žigaitis, G. Indreika, G. Bajorūnas, H. Moliejienė, A. Dragunevičius, E. Gimžauskienė, O. Jomantas, J. V. Žadeikiai, V. Viliušis, D. Bubelienė, S. Grauzinienė, J. Pavovys, P. Skablauskas, A. Rūkas, V. Matulionis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užabalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 312-737-8400. Nekaltai Pradėtosios Švenč. M. Marijos seserų spaustuvė, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.